

Ilustracije slikovnica - dječja perspektiva

Kalić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:198837>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-03**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

**KRISTINA KALIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**ILUSTRACIJE SLIKOVNICA – DJEČJA
PERSPEKTIVA**

Zagreb, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ
(Zagreb)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Kristina Kalić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Ilustracije slikovnica – dječja perspektiva

MENTOR: izv. prof. dr. art. Antonija Balić-Šimrak

SUMENTOR: dr. sc. Marijana Županić Benić

Zagreb, rujan 2018.

Zahvala

Zahvaljujem se svojoj mentorici i sumentorici na pomoći oko planiranja istraživanja i pisanja rada te na svim podrškama koje su mi pružile tokom svih mojih studentskih dana.

Zahvaljujem se DV Slavuju, ravnateljici i odgojiteljicama što su mi omogućile i pomogle u provođenju istraživanja.

Zahvaljujem se Augustinu Mutaku na velikoj pomoći kod analize podataka.

Zahvaljujem se svojoj obitelji i prijateljima koji su uvijek bili uz mene i pružali mi podršku i oslonac.

SADRŽAJ

Sažetak	1
Summary	2
UVOD	3
1. Dječja perspektiva.....	4
2. Iustracije slikovnica	6
2.1. Povijest ilustriranja	7
2.2. Stilovi ilustracija.....	8
2.3. Podjela slikovnica.....	9
3. Kvalitetna slikovnica.....	11
3. 1. Kriterij procijene kvalitete slikovnice	12
3.2. Retrospekcija studenata – slikovnice djetinjstva.....	16
3.2. Ilustracije i tekst slikovnica.....	17
3.3. Stereotipi u slikovnicama.....	18
3.4. Suvremeno stanje slikovnica u Hrvatskoj.....	19
4. Kako djeca “čitaju” slikovnicu?	21
4.1. Što kada je slikovnica “pročitana”?.....	23
5. Teorijski pristupi slikovnici.....	25
5. 1. Semiotički pristup slikovnici.....	25
5.2. Naratološki pristup slikovnici	26
6. Dječja perspektiva o ilustracijama slikovnica	29
6.1. Boje u ilustracijama	31
7. Istraživački dio rada	33
7.1. Metodologija istraživačkog rada	33
7.1.1. Vrsta istraživanja.....	33

7.1.2. Istraživačka etika.....	33
7.1.3. Cilj istraživanja	34
7.1.4. Hipoteze.....	34
7.2. Uzorak.....	35
7.3. Postupak provođenja istraživanja	36
7.4. Mjerni instrumenti	38
8. Rezultati istraživanja	40
8.1. Kvantitativni rezultati	40
8.1.1. Kič ili jednostavnost u ilustracijama	40
8.1.2. Preferirani stil u ilustracijama	41
8.1.3. Preferirane boje u pozadinama ilustracija	43
8.1.4. Ostali rezultati.....	44
8.2. Kvalitativni rezultati	46
9. Diskusija i zaključak istraživanja	60
ZAKLJUČAK.....	63
Literatura.....	64

Sažetak

Tema rada je dječja perspektiva ilustracija slikovnica. U radu se razmatraju aspekti kvalitetne slikovnice, suvremeni teorijski pristupi i trendovi slikovnica te se odgovara na pitanje kako djeca „čitaju“ slikovnice i što vole u ilustracijama slikovnica. U istraživačkom dijelu rada istražuje se što djeca preferiraju u ilustracijama i zašto. Istraživanje je provedeno kroz društvenu igru, modificirani monopol, s djecom u prosječne dobi od četiri godine i šest godina. Korišten je kvalitativni i kvantitativni pristup. Na uzorku od ukupno 37 djece dobiveni rezultati pokazali su da nema statistički značajne razlike između izbora kičaste i jednostavne ilustracije u odnosu na dob, ali postoji statistički značajna razlika u izboru najdražeg stila ilustracija i boja u pozadini ilustracija. Djece najviše preferiraju ekspresionistički stil ilustracija i preferiraju rozu i plavu boju u pozadini ilustracija. Nadalje, statistički značajni rezultati pokazuju da djeca više vole vesele ilustracije od strašnih i mističnih, da više vole digitalno oblikovane ilustracije od ilustracija s dječjim crtežom te više vole tekstilne ilustracije od kiparski oblikovane ilustracije. Iz transkripta, metodom kodiranja došlo se do dječjih objašnjenja preferiranja određene ilustracije. Najčešći dječji razlog preferiranja ilustracije su djeci poznati likovi, objekti i boje (šarenilo) na ilustracijama. Osim navedenih rezultata istraživanja, naglašava se dobrobit zajedničkog kvalitativnog i kvantitativnog pristupa, važnost istraživanja dječje perspektive i istraživanja provedenog s djecom, a ne nad djecom.

Ključne riječi: ilustracije slikovnica, dječja perspektiva, boja u ilustracijama, stil ilustracija

Summary

The topic of the work is the children's perspectives of the picture books illustration. The paper presents the quality aspects of picture books, contemporary theoretical approaches and trends to picture books, and answers the question of how children "read" picture books and what they like in illustrations of the picture books. In the research part of the paper, we explore/examine what children prefer in illustrations and why. The research was conducted through a social game, a modified monopoly, with children at an average age of four and six years. In the research was used a qualitative and quantitative approach. In a sample of 37 children, the results showed that there was no statistically significant difference between the choice of kitschy and simple illustration in relation to age, but there is a statistically significant difference in the choice of the most preferred style of illustration and color in the background of the illustration. Children mostly express the expressionist style of illustration and prefer pink and blue colors in the background of the illustration. Furthermore, statistically significant results show that children prefer cheerful illustrations from terrible and mystical. They prefer digital formatting illustrations more than illustrations with children's drawings, and more love of textile illustrations than sculpted illustrations. From the transcript, the coding method provided the children's explanations of preference for a particular illustration. The most common child's reason to prefer an illustration are children's familiar characters, objects, and colors (colorfulness) of illustrations. Apart from the results of the research, it highlights the benefits of a common qualitative and quantitative approach, the importance of exploring a child's perspective and research with children, not on the children.

Key words: picture book illustrations, children's perspectives, color in illustrations, illustrations style

UVOD

Slikovnice kao knjige namijenjene djetetu predmet su interesa ovog rada. U slikovnicama nalazimo dvije umjetnosti, literalnu i likovnu, koja zajedno tvore treću umjetnost, slikovnicu. Iako su tekst i ilustracije nerazdvojni u slikovnicama u ovom istraživanju naglasak je na ilustracijama slikovnica kako bi saznali dječje mišljenje i dječju perspektivu o ilustracijama slikovnica. Ilustrirajući jednu slikovnicu, i kao osoba koja je na samom početku profesionalnog razvoja smatrala sam da bih ovakvim istraživanjem mogla doći do meni osobno zanimljivih i korisnih spoznaja. Nadalje, područje teorije slikovnica u Hrvatskoj treba još puno istraživati kako bismo sa svojim spoznajama mogli utjecati na izdavače kako bi djeci nudila njima draže, ali i kvalitetnije slikovnice.

1. Dječja perspektiva

“U istraživanjima s djecom moramo raditi korak po korak da bismo spoznavali. Za razliku od istraživanja s odraslima gdje se rade odrasli koraci, u istraživanjima s djecom rade se dječji koraci. Isto tako iskoraci u tom istraživanju maleni su, ali ujedno i veliki. “

(Anonymous)

Novi doživljaj djece kao agentnih i sposobnih aktera u svojim životima i životima drugih utjecali su na metodologiju istraživanja djece stoga su zastupljenija istraživanja dječje perspektive, dječje percepcije i razumijevanja njihovih životnih svjetova. U novije vrijeme fokus istraživanja stavljen je na istraživanja s *djecom*, a ne kao što je to prije bilo *nad djecom*. Namjera je pozicionirati djecu kao socijalne aktere koji su subjekti, a ne objekti istraživanja. Pritom bi valjalo razlikovati dva pojma: perspektiva djeteta i dječja perspektiva (*children's perspectives*). Kada kažemo dječja perspektiva mislimo na onu istinsku dječju perspektivu koja objedinjuje dječja iskustva, percepcije i razumijevanje u njihovu životu, svijetu, odnosno doživljaj dječje stvarnosti “očima djece” bez filtera odraslosti. Uz to, spominje se i “prtljaga” odraslih stečena tijekom života zbog koje odrasli ne mogu vidjeti svijet iz perspektive djece. Polaziti od djetetove perspektive znači da dijete sudjeluje/participira u istraživanju te da su istraživanja usmjerena na namjere/intencije djetetovih radnji, komunikacije. Također, važno je interpretirati motive i projekte u kojima je dijete angažirano. Cilj je spoznati kako djeca stvaraju svoje aktivnosti u obitelji, zajednici i u obrazovnim ustanovama u koje su uključeni. Kao vrlo važima doživljavaju se dječja iskustva za koja se pretpostavlja da mogu biti korisna za interpretaciju shvaćanja dječjih života i svjetova iz kritičke teorijske perspektive. Iako se djecu prema ovom pristupu doživljava kao kompetentne socijalne aktere to ne znači da se istraživanje s djecom provodi na isti način kao i s odraslima (Babić, 2014). Kao što se svako istraživanje s odraslima prilagođava ispitanicima i njihovom iskustvu, isto vrijedi i za djecu. Ponekad je s djecom to teže učiniti jer se odrasli ne mogu lako identificirati s njima.

Problem nepoznavanja dječje perspektive prisutan je i kod slikovnica stoga u ovom radu istražujem dječju perspektivu, dječja mišljenja, stavove i ideje o ilustracijama slikovnica. Posilović (1972) o problemu izdavaštva slikovnica i povezivanju problema izdavaštva s dječjom perspektivom govori:

“Problem upravo i jest u tome, što se izdavači rukovode interesima odraslih. Rekla bih samo kupaca, a ne i korisnika ove »robe«. I tu se krug počinje zatvarati. Izdavači izdaju ono što »ide« kod kupaca-roditelja. Roditelj kupuje ono što se njima sviđa i njih zanima, a djeca dobivaju u svoje ruke ono što su roditelji izabrali. Dakle djeca ne čitaju ili gledaju ono što bi ona htjela ili što bi njih zanimalo, već ono što su roditelji odabrali. Tako je mala biblioteka naše djece odraz interesa, sviđanja i ukusa nas odraslih, a ne naše djece.” (Posilović, 1972:88).

Dalje, Posilović (1972) navodi da zbog toga u nama odraslima leži velika odgovornost spram djece. Budući da je slikovnička biblioteka naše djece odraz našeg ukusa, ujedno ona može biti osnova za razvijanje ukusa naše djece gdje počinje recipročno djelovanje našeg izbora na ukus djece.

U novije vrijeme fokus zanimanja za dječju književnost prebačen je s pedagoških tema na dijete-čitatelja. Istraživači dječje književnosti bave se specifičnom recepcijom dječje književnosti gdje se napominje da se odgovor (*response*) odraslog čitatelja razlikuje od djetetovog odgovora. Stoga se često postavlja pitanje o mogućnostima djeteta-čitatelja te o tome na koji način dijete za razliku od odrasle osobe razumije dvostruki diskurs slikovnice (Meek, Warlow, Barton, 1978 prema Narančić Kovač, 2015).

2. Ilustracije slikovnica

Termin ilustracija izvodi se iz latinske riječi *ilustris* što u prijevodu znači osvijetljen, svijetao, sjajan, jasan, znamenit, slavan, izvrstan, odličan, bjelodan, bistar (Hlevnjak, 2000).

Prema Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) ilustracije u pripovjednim slikovnicama uz riječi pripovijedaju priču. Danas postoje oprečna mišljenja o nužnosti ilustriranja književnog teksta. Neki smatraju da priču nije potrebno ilustrirati jer tako čitatelj sam stvara imaginativne prizore i slike, dok neki smatraju da je ilustracija sama dovoljna i da sama priča priču. Činjenica je da mala djeca pregledavaju slikovnicu s velikim zanimanjem kada ju znaju ili ne znaju čitati, djeca priču zamišljaju i prepričavaju na temelju onoga što u slikovnici vide. Stoga autorice navode da je najbolje zanemariti prijepore oko tog pitanja i prihvatiti slikovnicu kao jedinstven spoj riječi i slika. Zbog toga bi se ilustracije u slikovnicama trebale vrednovati kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku i pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011).

Prema Kos-Paliska (1997) ilustracija je nužan sastavni dio svakog literarnog djela za djecu koji razvija predodžbeni svijet, fantaziju te senzibilizira ličnost koja nema dovoljno razvijenu maštu i sposobnost vizualnog predočavanja. Nadalje, navodi da je ilustrator svojom likovnošću posrednik između djetetova života i svijeta umjetnosti. Suvremena ilustracija ne bi smijela prepričavati sadržaj ilustracijom, već treba unositi nove vrijednosti te biti usko povezana s umjetnošću danas.

Ilustracije bi trebale biti jednostavne, nestereotipne i razumljive. Za mlađu djecu primjerenije su slikovnice s manje detalja jer ne odvlače pažnju djeteta i ne daju im pogrešnu sliku o pojmovima koje slikovnica sadrži, dok su za stariju djecu primjerenije bogate i složenije slikovnice. Nedovršene ilustracije djeci daju priliku da sama stvaraju sliku o sadržaju i likovima koji se nalaze u slikovnici. Nadalje, prvi sadržaji trebali bi biti obrazovni i trebaju se voditi osnovnim pedagoškim načelima: od poznatog prema nepoznatom i od jednostavnijeg prema složenijem za što bismo mogli reći da u djetetovoj perspektivi znači od prepoznatljivih likova, predmeta i života iz djetetove

okoline pa sve do novih informacija o nepoznatoj okolini (Kos-Paliska, 1997 prema Šišnović, 2012).

Objašnjavajući porijeklo riječi *slikovnica* potrebno je znati da se o prvim slikovnicama pisalo u kontekstu tiskarstva i nakladništva. Poznato je da se hrvatske slikovnice pojavljuju znatno kasnije nego u Njemačkoj i Velikoj Britaniji te je zanimljivo da u početku nije niti postojao hrvatski termin kojim bi se označavale oslikane knjige namjenjene djeci. Tek se 1869. godine u Filipovićevoj *Hrvatsko - njemačkom rječniku* pojavljuje riječ *slikovnjak* koja stoji uz njemačku natuknicu *Bilderbuch*. Tada su se počele pojavljivati prve hrvatske slikovnice, a sve do tada slikovnice su se tiskale u inozemstvu i uvozile u Hrvatsku. Činjenica je da prva hrvatska slikovnica nije sačuvana, ali se smatra da je nastala oko 1880. godine. Najstarija sačuvana hrvatska slikovnica zove se *Domaće životinje* nakladnika Dragutina Albrechta, a objavljena je 1885. godine (Batinić i Majhut, 2001 prema Martinović i Stričević, 2012).

Prema Crnković (1990) slikovnica je prva knjiga koju dijete dobiva u ruku i namjenjena je malom djetetu. Slikovnica može biti igračka, zbir slike bez teksta ili s tekstom, može biti bogato ilustrirana pjesma dječjeg pjesnika, prikazana bajka i slično. Autor se pita je li slikovnica i onda kada je dobra, uvijek knjiga i je li uvijek dio književnosti. Na to pitanje odgovara da nisu dovoljni kriteriji koji se primjenjuju u proučavanju dječje književnosti za ocjenjivanje umjetnosti koja se izražava kombinacijom likovnog i literalnog izraza.

Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) navode da se autori ilustracija u slikovnicama međusobno razlikuju po senzibilitetu izraza, izboru materijala i tehnike izvedbe, po načinu komponiranja i brojnim drugim aspektima koji njihove ilustracije čine jedinstvenim i autentičnim.

2.1. Povijest ilustriranja

Prije pojave prvih hrvatskih slikovnica, ilustrirana dječja knjiga u Hrvatskoj ima svoju povijest. Prvi hrvatski ilustrator dječje knjige bio je Nikola Lauppert. Ilustrirao je 1844. godine *Basne* Ignjata Čivića Rohrskog. Iako su u Zagrebu pedesetih i šezdesetih

godina 19. stoljeća postojale tehničke mogućnosti za izradu litografija, bilo je uobičajeno, ali i jeftinije izraditi ilustracije u inozemnim kamenotiskarnama. Hrvatski bi ilustratori izradili svoje ilustracije koje bi se potom umnožile u stranim tiskarama. Najstarija hrvatska sačuvana slikovnica, kao što je već navedeno zove se *Domaće životinje* (1885), no prva hrvatska slikovnica za koju se pouzdano zna da je objavljena u Zagrebu bila je *Domaće životinje i njihova korist* (1863) nakladnika Lavoslava Hartmana. Nažalost, ta slikovnica nije sačuvana, ali je poznato da se njeno prvo izdanje rasprodalo u samo jednoj godini (Majhut, 2013).

Nakon što se sedam godina bavio knjižarskim poslom u Zagrebu i nakon što je dovoljno financijski ojačao, Lavoslav Hartman upustio se u sasvim novo područje nakladničkog djelovanja. Šezdesetih godina 19. stoljeća ulazi u područje dječje književnosti i pritom je znao da neiskorišten potencijal u dječjoj književnosti leži upravo u ilustracijama. Godine 1863. objavljuje prve slikovnice, preuzima objavljivanje niza prirodoslovnih knjiga *Věnac* te im dodaje litografije u boji, a zatim preuzima vlasništvo nad časopisom za mlade *Bosiljak* kojemu također u trećem izdanju dodaje ilustracije. Knjige za djecu školskog uzrasta dopirale su do djece kao nagradne knjige za kraj školske godine dok su do djece predškolskog uzrasta teško dolazile. Tako je slikovnica za djecu predškolske dobi mogla računati samo na slobodno tržište, ali uz sve to takve slikovnice mnogima su bile preskupe. No, Hartman je bio svjestan da visoka cijena koju traži za slikovnice mora opravdati korisnost koju će one pružati čitatelju (Majhut, 2013).

Za ovako rano doba izdavaštva slikovnica i dječjih knjiga bilo je normalno da su se ilustracije tiskale u inozemstvu ili da su se u slikovnicama i ilustriranim knjigama tiskale inozemne ilustracije zbog nižih cijena. Tijek povijesti ilustriranja u Hrvatskoj teško je utvrditi zbog toga što se ilustratori u to doba najčešće nisu potpisivali na svoja djela (Majhut, 2013).

2.2. Stilovi ilustracija

Prema Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) ilustracije slikovnica mogu se podijeliti na sljedeće stilove:

- Apstraktni stil – jednostavan, sažet, ističu se likovni elementi poput boje, forme i koncepta;
- Stripovski stil – zaigran je i često smiješan, podsjeća na stripove;
- Ekspresionistički stil – izražena je emocija putem boje i manirističkog poteza;
- Impresionistički stil – naglašava neki trenutak iz priče uz naglašene svjetlosne efekte;
- Folklorni stil – sadržajno se nadovezuje na tradiciju te se koriste tradicionalne tehnike izrade;
- Naivni stil – izgleda vrlo 'dječje' u izvedbi, često je dvodimenzionalan i plošan;
- Realistički stil – objekti i likovi vrlo su precizno, uredno i realistično prikazani;
- Nadrealistički stil – pun iznenađujućih i imaginarnih prizora s maštovitim detaljima;
- Romantičarski stil – ističe se raskošno ukrašavanje u stilu starih majstora

Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) navode da je teško tvrditi kako je jedan stil slikovnice bolji od drugog, kako je preporučljiviji ili je draži djeci jer je u svaki taj stil utkana još osobnost autora, njegova vještina, način komponiranja te njegova sposobnost usklađivanja slike i teksta. To je uistinu teško tvrditi, stoga će u ovom radu biti opisano istraživanje provedeno s djecom o tome koje stilove djeca preferiraju i zašto.

2.3. Podjela slikovnica

Slikovnice možemo dijeliti na osnovu različitih kriterija. Široku podjelu slikovnica 2008. godine donose B. Majhut i D. Zalar te ih dijele s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku te sudjelovanje recepijenta. S obzirom na oblik postoje sljedeće vrste slikovnica: leporello, pop-up, nepoderive slikovnice, slikovnice igračke te multimedijske slikovnice, a s obzirom na strukturu izlaganja dijele se na narativne i tematske slikovnice. Teško je navesti sve skupine tema kojima se bave slikovnice stoga se može reći da su slikovnice prema sadržaju vrlo raznolike, ali najzastupljenije teme su životinje, svakodnevni život, abeceda, igre, fantastika itd. Prema vrsti tehnike koja se upotrebljava prilikom oblikovanja likovne dimenzije slikovnice mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža

umjetnika, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice, a s obzirom na odnos sudjelovanja recepijenta razlikuju se slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje im je potrebno posredovanje roditelja (Martinović i Stričević, 2011).

3.Kvalitetna slikovnica

Mnogo je definicija slikovnica, a često su se tokom povijesti te definicije mijenjale. Mnogo autora definiralo je slikovnicu na svoj način, od toga da je to prva knjiga u životu djeteta, da je to igračka pa sve do toga da je to zbir malenih slika, ali od svih ističem misao Branka Hlevljaka (2000): *“Slikovnica je, zaključimo, ipak, dječja privilegija”* (11). Ipak, pitanje je koliko to može biti dječja privilegija ako djecu nismo pitali što ona misle o tome, što ona žele da se smatra pod njihovom privilegijom. S druge strane, mogu li djeca samostalno odlučivati o tome što je kvalitetno i dobro za njih. Najbolji odgovor na to dala je Posilović (1972) kazavši da razvijanje ukusa naše djece počinje recipročnim djelovanjem našeg izbora na ukus djece, ali recipročan odnos znači da dijete može utjecati na izbor i ukus roditelja i odraslih, ali i obrnuto.

Mnogi autori opisuju kvalitetnu slikovnicu, a objedinivši njihove stavove dobivena je cjelokupna slika o kvalitetnoj slikovnici:

- Crnković (1990) navodi da umjetnički domet slikovnice ovisi o savršenoj simbiozi, sinkroniziranosti slike i teksta, uz pretpostavku da su slike i tekst na umjetničkoj razini. Nadalje, navodi da je bogatstvo slikovnice u tome što može biti dvosrtno lijepa od ljepote dvaju izraza, likovnog i literalnog, ali ujedno to može biti i njezina bijeda, jer može doživjeti dvostruku degradaciju: likovni kič i literalni šund. Također slikovnica još ovisi o kvaliteti grafičke izvedbe, o nivou grafičke industrije i spremnosti grafičkih radnika.
- Djetetu je potrebno ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama čija su obilježja stilska pročišćenost, harmonija i ritam boja te jedinstvena kompozicija koja omogućuje djetetu vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011).
- Prema Šišnović (2011) razvojno primjerena slikovnica je ona koja ima usklađenu umjetničku i pedagošku vrijednost.
- Kvaliteta slikovnice prije svega ovisi o prirodi odnosa teksta i slike (Zalar, 2009 prema Martinović i Stričević, 2011). Slikovni i tekstualni dio mogu biti u različitim odnosima, ali je važno da su u sinergiji. Jezične karakteristike teksta trebale bi biti usklađene s djetetovim stupnjem jezičnog razvoja (Furlan, 1963 prema Martinović i Stričević, 2011).

- Slikovnica treba formatom, materijalom, opremom i sadržajem biti prilagođena djetetu rane dobi čime se čuva tjelesna sigurnost djeteta i njegovo zdravlje (Šišnović, 2011).
- Kod teksta namijenjenog najmlađoj djeci slova trebaju biti krupnija, veća i jednostavna po obliku. S rastom djece i povećanjem teksta slova bi se trebala samnjivati do normalne veličine slova u početnici. Tekst bi trebao biti jezično ispravan i čist, jednostavan i protkan literalnim vrijednostima te prilagođen djetetovim sposobnostima razumijevanja (Šišnović, 2011).
- Ilustracije bi trebale biti jednostavne, razumljive i nestereotipne. Za mlađu su djecu primjerenije ilustracije s manje detalja jer ne odvlače pozornost i ne daju pogrešnu sliku o pojmovima dok su za stariju djecu primjerenije bogatije i složenije ilustracije (Kos-Paliska, 1997 prema Šišnović, 2011).
- Kos-Paliska (1997) govori da se prilikom ocjenjivanja slikovnice treba uzeti u obzir: sadržaj teksta, ljepotu ilustracije, izbor sloga, način prijeloma, kvalitetu tiska i solidarnost uveza. Također, navodi da je dobra ilustracija ona koja unosi u svijet emocionalnosti djeteta nove umjetničke izražajne spoznanje.

3. 1. Kriterij procijene kvalitete slikovnice

U razdoblju od 1968. do 1982. godine provedena je posljednja opsežnija analiza tržišta slikovnica pod vodstvom Antonije Posilović. U analizi se nastojalo sagledati stanje izdavaštva slikovnica. Manji naglasak stavljao se na pojavnost slikovnica, a veći na cjelokupnu kvalitetu slikovnica. Pritom se kvaliteta slikovnica ogledala u jezičnoj, literalnoj, pedagoškoj i estetskoj vrijednosti, ogledala se u umjetničkom dometu ilustracija, likovno-tehničkoj opremljenosti i usklađenosti knjige s obzirom na oblik, veličinu i primjerenost uveza u odnosu na sadržaj i dob djece kojoj je knjiga namijenjena (Martinović i Stričević, 2012). Zanimljivo je primjetiti da se pod ovim pojmom kvalitete slikovnice smatralo da je kvaliteta ono što odrasli smatraju najboljim za djecu i da se o kvaliteti slikovnica raspravljalo kroz perspektivu odraslih.

Kao što je već navedeno Posilović (1972) ističe da su se se izdavači tog doba rukovodili interesima odraslih, tj. interesima kupaca, a ne korisnika robe. Posilović (1972) opisuje zatvoreni začarani krug: izdavači izdaju što kupuju roditelji, a roditelji ono što se njima

sviđa i djeca u konačnici dobivaju u ruke ono što su odrasli izabrali za njih. Tako djeca ne čitaju ili gledaju ono što bi željela čime dječja biblioteka postaje odraz sviđanja, interesa i ukusa odraslih. Također, autorica smatra da zbog toga u odraslima leži velika odgovornost spram djece, ali na to možemo i trebamo gledati kao na osnovu za razvijanje kvalitetnog ukusa djece (Posilović, 1972).

Martinović i Stričević (2011) navode da se pri procjeni kvalitete slikovnice u obzir uzimaju kriteriji koji se primjenjuju u proučavanju dječje književnosti kao i kriteriji za procjenu likovne umjetnosti, jezika i književnosti. Također se procjenjuje likovno-tehnička opremljenost i usklađenost knjige, namjenjenost dobi te obrada tema kod problemskih slikovnica. U analizama slikovnica sudjeluju stručnjaci različitih profila kao što su književnici, likovni umjetnici, pedagozi te profesori književnosti i jezika (Martinović i Stričević, 2011). Lako je uočiti da se pri procjeni kvalitete slikovnice ne uzima u obzir mišljenje djeteta. Govorimo o kvaliteti slikovnice, a da se pritom djeca nisu imala prilike izjasniti što ona misle o tome. Dječja perspektiva o kvalitetnoj slikovnici mogla bi nam ukazati na još neke nama neuočljive parametre kvalitetne slikovnice jer kako Martinović i Stričević (2011) navode “*dijete je osnovna svrha postojanja slikovnice* (58).

House i Rule (2005) navode kako bi roditelji, učitelji, odgojitelji, knjižničari, skrbnici djece te autori i ilustratori slikovnica mogli imati koristi kada bi bolje razumijeli dječje mišljenje o lijepoj ilustraciji slikovnice jer bi djeca listajući slikovnice kvalitetnih ilustracija zadržavala dulje svoju pažnju i interes za slikovnicu.

Iz Tablice 1. (vidi dolje) može se uočiti da su osnivatelji dodjele nagrade Ovca u kutiji za najbolju slikovnicu u Republici Hrvatskoj prepoznali važnost dječje publike zbog čega nagradu za najbolju slikovnicu određuje stručni i posebno dječji žiri. Zanimljivo je da se odabiri za najbolju slikovnicu od strane stručnog žirija i dječjeg žirija rijetko podudaraju. Od 2005. do 2017. godine dodjeljeno je 13 nagrada za najbolju slikovnicu od stručnog i posebno od dječjeg žirija te možemo vidjeti da su se nagrade stručnog i dječjeg žirija preklapale do sada samo 4 puta. Stoga se postavlja pitanje što to djeca vide u slikovnicama, kako ih ona gledaju i čitaju, što je to što im se sviđa, a da to odrasli kroz svoju perspektivu ne vide.

Dobitnici nagrade Ovca u kutiji:

Godina	Nagrada stručnog žirija	Nagrada dječjeg žirija
2005.	1. Ivana Guljašević (tekst i ilustracija). <i>Kako je krokodil Marko pronašao svoj dom</i> . Zagreb: Školska knjiga, 2004. 2. Manuela Vladić Maštruko. <i>Pauk Oto</i> . Zagreb: Naklada Haid, 2004.	Božidar Prosenjak (tekst) i Ivana Guljašević (ilustracija). <i>Golub i sokol</i> . Zagreb: Školska knjiga, 2004
2006.	Irena Sertić (tekst) i Željko Bašić (ilustracija). <i>Xocoatl: priča o čokoladi</i> . Zagreb: Sretna knjiga, 2006.	
2007.	Andrea Peterlik Huseinović (tekst i ilustracija). <i>Maleni</i> . Zagreb: Kašmir promet, 2006.	Svjetlan Junaković (tekst i ilustracija). <i>Velika knjiga portreta</i> . Zagreb: Algoritam, 2007.
2008.	Ivana Guljašević Kuman. <i>Čarapojedac</i> . Zagreb: Autorska kuća, 2007.	
2009.	Nada Horvat (tekst) i Stanislav Marjanović (ilustracija). <i>Mica Poštarica</i> . Zagreb: Sipar, 2009.	Denin Serdarević (tekst) i El Kukumar (ilustracija). <i>Izgubljeni vijak</i> . Zagreb: Continental film, 2008.
2010.	Pika Vončina (tekst i ilustracija). <i>Emilija u zemlji kotača</i> . Zagreb: Leykam international, 2009.	Maja Brajko-Livaković (tekst) i Manuela Vladić- Maštruko (ilustracija). <i>Plavi slavuj</i> . Zagreb: Sipar, 2010.
2011.	Dubravka Pađen-Farkaš (tekst) i Dražen Jerabek (ilustracije). <i>Gospodin Otto i stari naslonjači</i> . Zagreb: Sipar, 2010.	Aljoša Vuković (tekst) i Ivana Guljašević (ilustracije). <i>Sveti Nikola</i> . Zadar: DiviCo, 2010.
2012.	Igor Knížek (tekst) i Tomislav Tomić (ilustracije) . <i>Kako je paž spasio</i> Zagreb. Zagreb: Sipar, 2012.	
2013.	Manuela Vladić Maštruko (tekst i	Zdenko Bašić (tekst i ilustracije).

	ilustracije). <i>Mauro – plavetni kit</i> . Zagreb: Sipar, 2013.	<i>Mjesečeve sjene</i> . Zagreb: Planetopija, 2013.
2014.	Marijana Jelić. <i>Coprnica Dragica</i> . Zagreb: Knjiga u centru, 2014.	1. Karmen Delač Petković i Dijana Arbanas (tekst), Darko Macan (ilustracije). <i>Sretna kućica</i> . Brod Moravice: Hrvatska čitaonica sela Kuti, 2014. 2. Marijana Jelić. <i>Coprnica Dragica</i> . Zagreb: Knjiga u centru, 2014.
2015.	Stanislav Marijanović (tekst i ilustracije). <i>Ribalica i druge tajnovite riječi</i> . Zagreb: Sipar, 2015.	Zoran Pongrašić (tekst) i Bib Živković (ilustracije). <i>Najsporiji kralj na svijetu</i> . Zagreb: Knjiga u centru, 2015.
2016.	Ana Đokić (tekst) i Dubravka Kolanović (ilustracije). <i>Bao baobab i mala Kibibi</i> . Zagreb: Knjiga u centru, 2016.	1. Silvija Šesto (tekst) i Vanda Čižmek (ilustracije). <i>Sirup protiv mačjeg kašlja</i> . Zagreb: Naklada Semafora, 2016. 2. Ema Pongrašić (tekst) i Bob Živković (ilustracije). <i>O zmaju koji je volio cvijeće</i> . Zagreb: Knjiga u centru, 2015.
2017.	Dubravka Kolanović (autorska slikovnica). <i>Čarolija zagrljaja</i> . Zagreb: Sipar, 2017.	Davoru Šunku (autorska slikovnica). <i>Fučka mi se</i> . Zagreb: HDKDM, 2017.

Tablica 1. Popis dobitnika nagrade Ovca u kutiji¹

Slikovnice koje su stručni žiri i dječji žiri proglasili najboljima su:

- Xocoatl: priča o čokoladi

¹ Preuzeto s mrežne stranice: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/ovca-u-kutiji-7443/7443>

- Čarapojedac
- Kako je paž spasio Zagreb
- Coprnjica Dragica

Ove slikovnice mogu nam najbolje poslužiti kao polazište za analizu dječjeg svidanja slikovnica, kao i sve slikovnice koje je dječji žiri proglasio naboljim. Valjalo bi proučiti što je to zajedničko tim slikovnicama te saznati od djece što je to što im se posebno sviđa u tim slikovnicama.

O neujednačenosti kriterija vrednovanja slikovnica govorila je još davne 1972. Vilko Gliha Selan. U svom članku spomenula je da su odrasli često skloni vjerovati da predškolsko dijete nije u stanju doživjeti umjetničko djelo. Na taj problem odgovorila je ovako:

“Možda je pojam »doživljavanja« pomalo profaniran širinom, primjerice pa nas to zbunjuje. Moram reći da su i priroda, životni prostor i cjelokupni predmetni vizualni svijet, ništa drugo nego slika i pozornica u koju se dijete živo uklapa kao sastavni dio i da ta živa slika prirode, od modernog podneblja i sunčane pozlate do bijesa prirode, itekako doživljajno djeluje na dijete najranije dobi. Dijete čita sliku prirode kao i umjetničko djelo na svoj način, svojim unutarnjim okom.” (Gliha Selan, 1972:18).

Gliha Selan (1972) ističe da za ilustratora slikovnica nije dovoljno biti samo slikar već ilustrator treba poznavati čaroban svijet djeteta, njegov svijet maštanja te poznati tajanstveni i neotkriveni svijet koji živi u njemu.

3.2. Retrospekcija studenata – slikovnice djetinjstva

Često se može čuti kako je slikovnica prva knjiga djeteta, kako je slikovnica prvo važno literalno-likovno djelo u životu djeteta i često se smatra kako je navedena misao vrlo jasna. No, ovo je pitanje zapravo vrlo složeno i valja ga detaljnije razraditi. Slikovnica ima veliku vrijednost i važnost u djetetovom intelektualnom, emocionalnom i fantazijskom svijetu, jer se taj svijet na različite načine proteže tijekom svekolikog čovjekova života (Visinko, 2000).

U istraživanju provedenom 2000. godine metodom retrospekcije Karol Visinko istražila je iskustva i doživljaje koje slikovnica unosi u čovjekov život na uzorku od 124 studenata (60 učitelja razredne nastave Primorsko-goranske županije i 64 studenata Filozofskog fakulteta i Visoke učiteljske škole u Rijeci). Rezultati su pokazali da 97% ispitanika tvrdi da su njihova sjećanja na slikovnice ugodna i radosna, a ostalih 3% tvrdi kako je slikovnica imala neznatan utjecaj na njihov život. Ujedno su to i osobe koje su se sa slikovnicom susrele tek po dolasku u školu. Zanimljivo je da se sjećanja ispitanika prema ovom istraživanju doživljaja slikovnice najčešće vezuju uz sljedeće tri odrednice:

- likovna dimenzija (s posebnim obzirom na boje) 90%;
- ozračje u kojem su se slikovnice pojavljivale 60% ;
- aktivnost na koju se nastavljalo druženje sa slikovnicom 40%;

Do navedenih odrednica došlo se iščitavanjem dobivenih slobodnih zapisa, dakle ne analizom odgovora na zatvoreni tip pitanja što je jasan pokazatelj važnosti i utjecaja ilustracija slikovnica na život čovjeka (Visinko, 2000).

3.2. Ilustracije i tekst slikovnica

Velikan engleskih bajki J. R. R. Tolkien godinama nije dopuštao ilustriranje svojeg djela jer nije želio čitatelju oduzeti priliku da tako bogate literalne slike čitatelji sami pretoče u vlastitu viziju. Nije želio da njegovo djelo bude prepuno nametnutih slika čime bi čitatelju, kako je vjerovao, oduzeo priliku da sam stvara slike i doživljaje priče u svojoj mašti (Hlevnjak, 2000). Teško je suditi je li Tolkien bio u pravu ili ne, ali Hlevnjak (2000) ističe da dobar ilustrator ne zatvara granice interpretacijama, čak štoviše slika pojačava ugođaj teksta, a tekst predstavlja otvoreno likovno djelo koje svatko doživljava na svoj način. Perry Nodelman (2008) rekao je da slike *“pružaju vizualne i emocionalne informacije o kojima sami tekstovi ostaju nijemi”* (Narančić Kovač, 2015:66).

Balić- Šimrak i Narančić Kovač (2011) navode da kvalitetna ilustracija obogaćuje djelo i čitatelja te navodi na potpuno suprotan primjer od Tolkiena. Navode da je Ivani Brlić Mažuranić bilo važno da njezin roman o šegrtu Hlapiću bude popraćen

ilustracijama te da je Lewis Carroll proveo mnogo vremena s Johnom Tennielom u raspravama o ilustracijama o djevojčici Alisi. Svaki ilustrator ilustracijama unosi osobnost, stavlja naglasak na druge aspekte djela čime aktivno utječe na predstavljanje djela (Balić-Šimrak, 2011).

Zalar (2013) navodi da ilustracije u slikovnici mogu imati ravnopravnu ulogu s tekстом ili glavnu ulogu, a ponekad slikovnice nisu popraćene nikakvim tekстом. Nadalje, ista autorica tvrdi da je slika često informacijski obilnija od teksta zbog čega je suvremeni teoretičari nazivaju dvojnim diskurzivnim žanrom sastavljenim od verbalne i vizualne umjetnosti.

Veža (1972) dobrom ilustracijom smatra onu ilustraciju u kojoj su ostvareni svi nosioci kvalitete svakog dobrog likovnog djela što za njega znači da ona može zračiti i živjeti kao samostalno likovno djelo i u odvojenosti od teksta, ali i izvan knjige.

Hlevnjak (2000) govori da u pravilu u slikovnicama dominira slika i objašnjava da slika ima prednost pred tekстом utoliko što se brže i lakše čita, odmah se vidi kao cjelovit simbol i time neposrednije izaziva lanac pojmova u čitatelja-gledatelja. Visinko (2000) ističe da učitelji djece mlađe školske dobi tvrde da djeca pridaju veću važnost likovnoj dimenziji slikovnica u odnosu na tekstualnu dimenziju, pri čemu posebice ističe važnost boja.

3.3. Stereotipi u slikovnicama

Maja Kolega, Ozana Ramljak i Jasna Belamarić 2011. godine napravile su analizu zanimanja u hrvatskim dječjim slikovnicama na uzorku od 100 slikovnica prema preporuci knjižničarki Knjižnica grada Zagreba, Splita i Rijeke. Na uzorku od 100 slikovnica pojavljuje se 285 likova i 124 različita zanimanja. Rezultati istraživanja pokazali su da se u slikovnicama pojavljuje relativno širok spektar različitih zanimanja, a dominantno se pojavljuju zanimanja vezana uz promet, radnička i zemljoradnička zanimanja te zanimanja iz uslužnih djelatnosti. Nadalje, u slikovnicama se mogu pronaći zanimanja koja se gase ili više ne postoje dok se suvremenih zanimanja u ovih 100 slikovnica može pronaći samo nekoliko (astronaut, lektor, rok zvijezda, TV-voditeljica i sl.). U slikovnicama prevladavaju zanimanja s nižom kvalifikacijom: od

spomenutih 285 likova, 13% likova ima zanimanje za koje je potrebna visoka stručna sprema, 53% za koje je potrebna srednja stručna sprema, a 34% čine likovni za čija zanimanja nije potrebno daljnje obrazovanje. Frekvencija pojavljivanja muških i ženskih likova pokazuje nesrazmjernu dominaciju muških likova u odnosu na ženske što potvrđuje većina istraživanja. Prema ovom istraživanju ženski likovi zastupljeni su u 22% zanimanja dok muški likovi čine 78% od ukupnog broja. Čak 76% zanimanja pojavljuje se samo u muškom rodu što je zabrinjavajuće budući da je hrvatski jezik pogodan za promicanje ravnopravnosti spolova jer većinom ima izraze za zanimanja muškog i ženskog roda. Na taj način djeci se kroz slikovnice ne pokazuje realna slika svijeta u kojem žive. Stereotipizacijom likova i slabom zastupljenošću ženskih likova djecu se od najranije dobi uči većem vrednovanju dječaka od djevojčica. Time održavamo stereotipe u slikovnicama i njihove mehanizme prenošenja u stvaran život (Kolega, Ramljak, Belamarić, 2011).

3.4. Suvremeno stanje slikovnica u Hrvatskoj

Godine 1972. Milena Roller-Halačev piše u svom članku *Slikovnica sredstvo odgoja* da na tržištu nema dovoljno umjetnički vrijednih slikovnica, da je tržište preplavljeno kičom te da nema slikovnica koje bi odgovarale pojedinoj dobi djece (Roller-Halačev, 1972). Noviji podatci pokazuju da se u novije vrijeme u Hrvatskoj pojavljuje zadivljujući broj knjiga koje zadovoljavaju visoke standarde suvremene ilustracije te da se danas na hrvatskom tržištu može pronaći izniman broj dobrih slikovnica, odnosno likovno snažnih slikovnica (Balić-Šimrak i Narančić Kovač 2011).

Zalar (2013) izdvaja nekoliko suvremenih trendova i pojava u izdanjima hrvatskih slikovnica:

- Osviještenost nekoliko autora o specifičnostima slikovnice kao žanra
- Sve češće pojavljivanje vrijednih slikovničkih izdanja u različitim hrvatskim gradovima te veća pozornost slikovnici kao žanru koji može predstaviti baštinu
- Porast broja turistički usmjerenih slikovnica koje osvještavaju bogatstvo i raznolikost nekog dijela naše zemlje, bilo u kulturnom, bilo u geografskom, bilo u nekom drugom smislu

- Porast broja autorskih slikovnica – onih u kojima su ilustrator i pisac jedna te ista osoba
- Porast broja problemskih slikovnica
- Porast zanimanja za hrvatsku pučku priču
- Slikovnice nastale prema animiranom filmu

4. Kako djeca “čitaju” slikovnicu?

“Dok mi vidimo samo ono što nas zanima, oni vide sve” (Hunt, 1991 prema Narančić Kovač, 2015:75).

Među najstaknutijim suvremenim hrvatskim teoretičarima slikovnice ističe Zalar (2013) ubraja se Smiljana Narančić Kovač. Ona ističe da slikovnica kao umjetničko djelo objedinjuje verbalnu i vizualnu umjetnost. Nadalje, Zalar (2013) navodi da je u slikovnicama važan cjelokupni dizajn, odnosno u slikovnicama se vodi računa i o koricama, slogu, tipografiji, veličini, rasporedu riječi na stranicama, nultom arku, biografiji autora i o još mnogo toga što slikovnicu čini trodimenzionalnom knjigom ili predmetom-umjetninom. Upravo zbog toga je čitanje i gledanje slikovnice drugačiji proces od čitanja romana ili poezije. Čitanje slikovnice ne teče strogo linearno kao u drugim žanrovima, nego čitatelj postaje sudionik u stvaranju značenja zbog čega čitanje slikovnice postaje interaktivan proces. Zapravo slikovnicu se može i treba čitati više puta kako bi se na posve individualan način osvijestilo njezino značenje. Također, ponovljena čitanja ne moraju ići istim redoslijedom tj. istim slijedom okretanja stranica kao u prvom čitanju, izbor je ostavljen čitatelju na volju. Proces konstrukcije značenja ovisi o sklonostima čitatelja, o tome čemu će čitatelj dati prednost u iščitavanju te kako će spojiti najvažnija čvorišta gdje se susreću slika i tekst. Za slikovnicu je specifično da svaki njen dio može konfigurirati neko značenje kod čitatelja (od teksta, ilustracija pa sve do nultog arka, korica ili tipografije). Kada čitatelj čita slikovnicu prebacuje pozornost s jednog segmenta slikovnice na drugi segment, pa se vraća na pročitano ili čita slikovnicu drugim redoslijedom zbog čega katkada u svojoj imaginaciji sklapa posve nova značenja i ideje. Kada je riječ o nelinearnom čitanju, čitateljska pozornost ima kompleksniju zadaću. Čitatelj “na licu mjesta” stvara značenje na osnovu ponuđenog ispreplićući vizualno i verbalno. K tome čitanje slikovnica ne mora biti samo vizualno nego može biti auditivno, olfaktivno ili taktilno (Zalar, 2013). Nadalje, Zalar (2013) navodi da je digitalizacija dovela do toga da se sve više razvijaju čitatelji s višedimenzionalnom čitateljskom sposobnošću, s izmijenjenim spoznajnim i predodžbenim misaonim aktivnostima. Osjećaji koji prilikom takvog čitanja nastaju kod

čitatelja još nisu proučeni niti pojašnjeni. Zalar (2013) vjeruje da je slikovnica kao trodimenzionalan žanr najtješnje povezan upravo s tim procesima.

U jednoj utjecajnoj studiji istraživači su zaključili da djeca pri razumijevanju slikovne pripovijedi često pribjegavaju procesima osmišljavanja te da stvaraju značenja kontekstualizirajući slike na temelju svojeg osobnog znanja i iskustva (Crawford i Hade, 2000 prema Narančić Kovač, 2015). Također, pokazalo se da se djeca predškolske dobi više oslanjaju na slikovni, nego na verbalni tekst (Walsh, 2000 prema Narančić Kovač, 2015). Zanimljivi su podaci da djeca uočavaju više detalja u vizualnom tekstu od odrasla osobe (Arizipe i Styles, 2003 prema Narančić Kovač, 2015).

Nakon navedenih brojnih primjera istraživača teorije slikovnice, Smiljana Narančić Kovač (2015) u svojoj knjizi *Jedna priča – dva pripovjedača* zaključuje da je neopravdano sumnjati u spremnost djeteta za recepciju zahtjevne suvremene slikovnice. Ona smatra da djeca uvijek uspijevaju pronaći smisao u ponuđenom vizualnom i verbalnom tekstu, aktivnim sudjelovanjem u čitanju slikovnice ili pak igrajući se mogućnostima koje tekst pruža (Narančić Kovač, 2015).

Blažević (2007) u članku *Picture books with preschool children* teorijski opisuje rad djece engleske skupine služeći se slikovnicama. Navodi da se djeca identificiraju s glavnim likovima i sa pričom. Djeca povezuju priču iz slikovnice sa svojim iskustvom i to žele podijeliti sa svojim odgajateljima, čak i dok se slikovnica čita djeci u skupini zato što djeca te dobi još ne mogu zadržati emocije za sebe.

Nikolajeva i Scott (2006) smatraju da se proces “čitanja” slikovnice može prikazati kroz hermeneutički krug. Navode da bez obzira na to s kojim znakom počinju “čitanje” slikovnice, bilo vizualnim ili verbalnim, taj znak kreira očekivanja od drugog što kod čitatelja rezultira novim očekivanjima. Čitatelj stalno prelazi iz vizualnog u verbalni i iz verbalnog u vizualni znak te svakim novim čitanjem, bilo teksta ili ilustracija, stvaraju se bolji preduvjeti kod čitatelja da adekvatnije interpretira slikovnicu u cjelini što djeca vjerojatno intuitivno znaju čim ona traže da se ista slikovnica čita na glas više puta. Autorice navode da oni ne čitaju ponovo istu slikovnicu nego ulaze sve dublje i dublje u njezino značenje. Čest je slučaj da su roditelji izgubili takvu sposobnost čitanja

slikovnica zato što ignoriraju cjelinu i ilustracije doživljavaju dekorativnim dijelom knjige (Nikolajeva i Scott, 2006).

Čitajući slikovnicu, i tekst i ilustracije ostavljaju slobodan prostor za čitatelje/gledatelje da ga ispune svojim znanjem, prethodnim iskustvom što nas dovodi do beskrajno mnogo tumačenja odnosa teksta i ilustracija (Nikolajeva i Scott, 2006).

4.1. Što kada je slikovnica “pročitana”?

Kvalitetne slikovnice mogu se koristiti u različitim igrovim aktivnostima s djecom. Kroz slikovnicu i simboličku igru djeca prepoznaju svakodnevne, životne situacije, ali i otkrivaju svijet mašte. Također, nakon “pročitane” slikovnice djeca se mogu igrati dramske igre ili improvizacije uz scenske lutke (Posilović i sur. 1985 prema Šišnović, 2011). Kod slikovnica bez teksta djeca opisuju sliku govorom i na taj način nastaje tekst kojim djeca stvaraju vlastite slikovnice. Tako djeca oživljavaju svoje nove priče. Nadalje, značajni su i brojni zadaci povezani s radnjom i sadržajem slikovnice što utječe na djetetov razvoj govora, mišljenja, pažnje i koncentracije. Navedene aktivnosti mogu mijenjati očekivani tijek i upravo te spontane i prirodne aktivnosti koje se ne planiraju imaju veliku odgojno-obrazovnu vrijednost (Šišković, 2011).

U istraživanju (Visinko, 2000) provednom na studentima koji su se prisjećali slikovnica djetinjstva, studenti su rekli da je ozračje u kojem se slikovnica u njihovim životima pojavljivala, da je to druga najvažnija stavka koje se sjećaju iz svojeg djetinjstva vezano uz slikovnicu. Mnogi ispitanici nisu se sjećali naslova, ali su se sjećali slika, boja i osobite vrijednosti okruženja u kojem je slikovnica do njega dopirala. Za djecu su to bili trenutci uzbuđenja, isčekivanja, ugođe i radosti. Često se slikovnica povezivala s odlaskom na spavanje čime je vjerojatno utjecala i na spavanje. Nadalje, pomisao na slikovnice djetinjstva pobuđuje i sjećanje na glas onoga tko ih je čitao što odlično dočarava sljedeći iskaz: *“Neke sam priče voljela slušati i na kazetama dok sam slike gledala iz slikovnica. Sjećam se svega, čak i melodije s kazeta.”* (Visinko, 2000:45). I danas je čest slučaj u vrtićima da se aktivnosti “čitavanja” slikovnice nastavlja kroz aktivnosti koje u sebi nose igru i stvaralaštvo (aktivnosti dječjeg likovnog stvaralaštva, jezičnog i scenskog izražavanja). Najčešće su se priče

prepričavale ili su se stvarale nove priče. Slikovnica djeluje poticajno na dječje likovno izražavanje te su se nakon čitanja slikovnica znale izrađivati razredne slikovnice, plakati, lutke po uzoru na likove iz slikovnica i sl. Slikovnica može poslužiti kao predložak za dramatizaciju čime se zadovoljava dječja potreba za glumom (Visinko , 2000).

5. Teorijski pristupi slikovnici

Novije akademsko proučavanje slikovnice usmjereno je u nekoliko pravaca. Neki autori slikovnicu promatraju kao odgojno sredstvo dok neki slikovnici pristupaju psihološki ili psihoanalitički čija je najvažnija predstavica Ellen Spitz koja u svojoj studiji *Inside Picture Books* iz 1999. godine čita slikovnicu kao psihološko i terapeutsko sredstvo za djete. Slikovnicu se također proučava u kontekstu povijesti umjetnosti odnosno kao likovnog objekta ili medija te u kontekstu dječje književnosti. U posljednje se vrijeme slikovnicu tumači i s histografske pozicije tj. kao dio povijesti dječje književnosti. Na početku ovog tisućljeća posebno su se produktivnim pristupima pokazali semiotički i naratološki pristupi slikovnici. Prema tim pristupima slikovnica je shvaćena i tumačena kao oblik izvan okvira dječje književnosti, naglašavajući intermedijalnost slikovnice i kompleksnost značenja koja proizlazi iz njene višedimenzionalnosti (Hameršak i Zima, 2015).

Zanimljivo je istaknuti da su povijesni pregledi i teorijski pristupi slikovnici često zanemarivali u svojim analizama masovno proizvedene i prodavane slikovnice što je zapravo teorijski paradoks, jer je masovno proizvedena i prodavana slikovnica temelj dječjeg recepcijskog iskustva slikovnica. No, teorijski pristupi, iako se bave recepcijom slikovnice, to za sada ignoriraju, zaobilaze ili potiskuju (Hameršak i Zima, 2015).

5. 1. Semiotički pristup slikovnici

Glavni predstavnici semiotičkog teorijskog pristupa slikovnici su Perry Nodelman, Marija Nikolajeva i Carole Scott (Hameršak i Zima, 2015).

Nodelman u semiotičkom pristupu slikovnici pojmove čitatelja i recepcije povezuje s pojmovima ikoničke i simboličke reprezentacije. Za njega je ikonički znak onaj koji posjeduje neka svojstva onoga što predstavlja. Kao primjer navodi prometni znak za sklisku cestu. U tom primjeru su označitelj (prometni znak) i označeno (skliska cesta), povezani zajedničkim osobinama. Simbolički znak je onaj znak u kojem označitelj nema direktne povezanosti s označenim, nego počiva na dogovorenom kodu određene zajednice odnosno jezičnome kodu čije je značenje uvjetovano dogovorom na razini pojedine jezične zajednice (npr. zeleno svijeto na semaforu). Nodelman kombinira

pretpostavku o dječjem (ne)iskustvu objektivne stvarnosti s ikoničkom reprezentacijom slikovničke ilustracije te kaže da slikovnica svoj učinak proizvodi na vrlo kompleksan način te da komunicira samo unutar mreže konvencija i pretpostavki o vizualnim i verbalnim reprezentacijama kao i o stvarnim objektima koje one reprezentiraju čime on slikovnicu tumači kao znak (Hameršak i Zima, 2015).

Marija Nikolajeva i Carole Scott u svojoj knizi *How Picturebooks Work* (2001) ne pozicioniraju slikovnicu unutar dječje književnosti nego je tumače kao umjetnički oblik koji kombinira dvije komunikacijske razine. U svom pristupu razlikuju ikonički i konvencionalni znak. Pod pojmom ikonički znak podrazumijevaju onaj znak u kojem se označitelj i označeno povezuju zajedničkim osobinama dok konvencionalni znak podrazumijeva znak u kojem označitelj nema direktne povezanosti s označenim, već počiva na dogovorenom jezičnom kodu neke zajednice. U slikovnici se, prema navedenim autorima, slikovničko značenje stvara u kombinaciji ikoničkih (ilustracije) i konvencionalnih znakova (tekst ili naracija) (Hameršak i Zima, 2015). Funkcija je slike (ikoničkog znaka) da opiše označeno dok je primarna funkcija teksta (konvencionalnog znaka) da pripovijeda. Konvencionalni znak često je linearan, a ikonički nelinearan i ne daje direktne upute kako da ga se čita. Napetosti koje nastaju između navedenih dviju funkcija znakova stvaraju neograničen broj mogućnosti tumačenja interakcija između teksta i ilustracija u slikovnici. Slikovničko značenje također počiva i na suigri linearnosti konvencionalnih verbalnih znakova i nelinearnosti vizualnih ikoničkih znakova, a ukupnost značenja koja nastaje u tom procesu u literaturi naziva se ikonotekst (Nikolajeva i Scott, 2006).

Na karju svoje knjige Nikolajeva i Scott (2006) govore da slikovnice uspijevaju dosegnuti ono što ni jedan književni oblik nije do sada savladao i to uspješnim spajanjem imaginarnog i simboličkog, ikoničkog i konvencionalnog znaka,.

5.2. Naratološki pristup slikovnici

Semiotička se perspektiva često nadopunjuje naratološkom perspektivom koja se danas čini vrlo vitalnim pravcem suvremene slikovničke teorije, tako govore Hameršak i Zima (2015) u svojoj knjizi *Uvod u dječju književnost*.

Budući da je za slikovnicu karakteristično da se sastoji od slike i teksta, ponekad zbog toga dolazi do zbunjujućih zaključaka da se u slikovnici javlja više priča ili više pripovijedi. No, točno je da se u slikovnici nalazi samo jedna priča, ali dva različita diskursa (Narančić Kovač, 2015).

Već spomenuta Smiljana Narančić Kovač, među najcijenjenijim je hrvatskim teoretičarima slikovnice i šire, u svojoj knjizi, pisanoj prema doktorskoj disertaciji, *Jedna priča, dva pripovijedača* (2015) navodi tri karakteristična aspekta čitanja slikovnice. Prvi je aspekt prebacivanje čitateljske pozornosti tijekom čitanja između verbalnog i slikovnog sloja. Budući da se pozornost čitatelja ne može istodobno usmjeriti na oba diskursa čitanje slikovnice teče isprekidano prenošenjem čitateljeve pozornosti s jednog na drugi diskurs (Nodelman, 1996 prema Narančić Kovač, 2015). Drugi je aspekt interaktivnost koja se ogleda u tome što čitatelj bira redosljed čitanja pojedinih sastavnica slike i teksta. Tako čitatelji sami stvaraju slijed verbalnih znakova čime na osobit način postaju autori slikovnice (Seelinger Trites, 1994 prema Narančić Kovač, 2015). Treći je aspekt opetovano, višekratno ili naknadno čitanje. Čitatelj prvo otkriva glavni slikovni događaj, a svakim naknadnim čitanjem otkriva drugi detalj koji se može uzeti u obzir (Meek, 1988 prema Narančić Kovač, 2015). Sva tri pojma objedinjuju se u semiotičkom pojmu transmedijacije. Transmedijacija u prvi plan stavlja način na koji čitatelj razumije slikovnicu. L. R. Sipe govori da čitatelje “*interpretira tekst u odnosu na slike i slike u odnosu na tekst u potencijalno beskonačnom slijedu*” (1998:102 prema Narančić Kovač, 2015:67).

Budući da je u ovom radu naglasak stavljen na ilustracije u slikovnici istaknut ću što narativna teorija govori o vizualnom diskursu slikovnice.

Jane Doonan (1986) govori da perspektivom utvrđujemo položaj gledatelja, fizički i psihički, u odnosu na sliku. Ona je opisala specifičnosti vizualnog prikazivanja motrišta (*viewpoint*) u slikovnici i upozorila je da umjetnik u slikovnu naraciju često uvodi više razina pogleda (*eye level*) unutar jedne slike ili nas šalje na put po slici višestrukim motrištima. Zatim je uvela razlikovnije pojmove gledatelja slike (*picture viewer*) i gledatelja prizora (*scene viewer*) čime je dala naslutiti da se pitanje gledišta ne može svesti samo na pitanje motrišta (Narančić Kovač, 2015). Pritom pitanje perspektive

čitatelja slikovnice vezano je isključivo uz čitatelja (uz njegov fizički položaj ili psihički položaj što bi moglo biti iskustvo, interes, raspoloženje čitatelja ili pak broj čitanja slikovnice i sl.), a pitanje motrišta vezano je uz slikovnu naraciju koja ima više razina pogleda i motrišta ima mnogo, zapravo za motrišta bismo mogli reći da su to sva potencijalno moguća tumačenja vizualnog diskursa.

Kress i van Leeuwen (1996) primjenili su na slikovnicu teoriju vizualne gramatike, a potom su napisali i knjigu *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. Sljedeći navedene autore David Lewis razlikuje subjektivnu i objektivnu perspektivu pri čemu ističe da se u slikovnicama mogu pronaći obje (Narančić Kovač, 2015).

6. Dječja perspektiva o ilustracijama slikovnica

Visinko (2000) u svom članku *Slikovnica u životu čovjeka* piše da 60 ispitanih učitelja na temelju vlastitog iskustva zaključuju da su učenici mlađe školske dobi skloniji realističkim crtežima i ilustracijama što je u vezi, prema Visinko, s njihovom potrebom za konkretnim oblicima i jasno prikazanim sadržajima. Navodi da učenici te dobi ne prihvaćaju apstraktne, nejasne ilustracije kao i zasićene, zgusnute likovne sadržaje (Visinko, 2000).

Martinović i Stričević (2011) navode da istraživanja percepcije djece pokazuju da je najpogodnija ona slika koja sadrži malo pojedinosti i koja predmete i pojave prikazuje kao općenite, s manjim brojem jasnih ploha za što Furlan (1963) ističe da se time djetetu olakšavaju procesi apstrakcije i generalizacije. Ovisno o stupnju djetetova razvoja, funkcija ilustracija se mijenja, od informativne postaje doživljajna što znači da postaje manje doslovna u odnosu na ono što ilustrira, a sve više poticajna za maštu i doživljaj (Furlan, 1963 prema Martinović i Stričević, 2011).

Da slika pojačava ugođaj teksta čime učenje predškolske djece postaje lakše, to znamo, i upravo je to razlog dugogodišnjih napora likovnih pedagoga da prvi udžbenici za djecu budu oslikani od strane vrsnih umjetnika. Putem stilizirane slike ili ilustracije predmeta, likova i pojava djeca se uče apstraktnom razmišljanju te usvajaju simbole kao sažetke ideja i usvajaju koncentrirane predodžbe. Pritom su simboli zamjenice subjekta, ikone predikata. Slikovnica zahtjeva dobru ilustraciju pročišćenog i pojednostavljenog simbola i ikone koja ne opterećuje djecu suvišnim detaljima, niti odvlači dječju pažnju na nebitno, ali da ne zatvara prostor slobodnim asocijacijama (Hlevnjak, 2000).

Vladimir Kolesarić još je davne 1972. godine u svojem radu *Ispitivanje odnosa predškolske djece prema slikama različitog slikovnog kvaliteta* proveo jedno slično istraživanje na uzorku od 164 djece u dobi od 5 godina i više. Prvotno je istraživanje provedeno s djecom u dobi od 4 godine, no budući da su istraživači otkrili da djeca te dobi često biraju ilustraciju s desne strane odlučili su provesti svoje istraživanje s djecom starije dobi. U istraživanju su djeca navodila razloge preferiranja pojedinih ilustracija (bilo im je ponuđeno 14 parova ilustracija; svaki par imao je jednu dobru i jednu lošu

ilustraciji). Također, istraživanje je provedeno sa roditeljima te djece kako bi se istražio potencijalni utjecaj roditelja na odabir djeteta.

Rezultati su pokazali da djeca navode kao razlog preferiranja (po njihovom mišljenju) neki nama beznačajan detalj na slici. Također, za istu ilustraciju različita djeca navodila su uglavnom različite detalje. Nadalje, djeca su u većem broju slučaja birala onu sliku koju su stručnjaci s obzirom na kvalitetu likovne prezentacije sadržaja procijenili kao lošom te podjednaka preferencija postoji i kod dječaka i djevojčica, kao i kod djece čiji roditelji imaju različit stupanj naobrazbe. Zanimljivo je da i roditelji imaju slične rezultate, odnosno biraju pretežno loše slike. Ovi rezultati pokazali su da nema korelacije između odgovora roditelja i odgovora djece s obziroma na preferenciju različitih slika (Kolesarić, 1972).

U istraživanju (House i Rule, 2005) provedenom s 24 djece u dobi od 3 do 4 godine u ruralnom dijelu New Yorka istraživači su željeli saznati što djeca te dobi smatraju kao lijepom ilustracijom slikovnice. House i Rule (2005) željeli su saznati koji su to dječji kriteriji prema kojima klasificiraju neku ilustraciju slikovnice lijepom. Istraživanje je provedeno kroz individualan intervju s djecom u periodu od dva mjeseca s pet mjerenja. Rezultati istraživanja House i Rule (2005) pokazali da su najfrekvenciji odgovori za kriterije ljepote ilustracije kod djece bili sljedeći: na prvom mjestu upoznatost s objektima i okolinom, na drugom se mjestu nalazi radnja ili djelatnost prikazana na ilustraciji, na trećem boje, potom odjeća ili dodaci, zatim voda i led što autori istraživanja ističu da djeca povezuju sa svojim užitkom kojeg osjećaju tijekom vodenih aktivnosti. House i Rule (2005) utvrdili su da je ljepa ilustracija iz dječje perspektive ona u kojoj se djeca mogu indentificirati s onime što im se u ilustraciji sviđa, bez da stavljaju naglasak na način na koji je ilustracija prezentirana. Nadalje, rezultati ovog istraživanja nisu potvrdili da postoji dječja preferencija za stil ilustracija, štoviše rezultati su pokazali da način prezentacije kao što su linije crtanja, fotografija, crtež (desing) ili crtić kao ilustracija, realističnost, potom narativan stil postaje neznatan kako razgovor teče. Ono što jamči pozornost djece su boje i raspoloženje ilustracije. Također, ističu da ilustratori dječjih knjiga mogu imati koristi od ovog istraživanja time što znaju da djecu u dobi od 3 do 4 godine mogu privući s poznatim objektima i okolinom te time

što se njihova pažnja usmjerava na ilustracije s kojima se ona mogu indetificirati. Nepoznati i neuobičajeni aspekti ilustracija često su u istraživanju bili krivo protumačeni ili su se doživjeli od strane djece kao „nelijepim“. Također, ovo istraživanje je potvrdilo da previše detalja na ilustracijama djeci postaje dosadno u dobi od 3 do 4 godine (House i Rule, 2005). Autori istraživanja House i Rule (2005) zaključuju da bi ilustratori dječjih knjiga trebali izbjegavati zbunjujuće i djeci nepoznate slike prilikom ilustriranja dječjih knjiga kako bi udovoljiti interesima predškolskog djeteta.

6.1. Boje u ilustracijama

“- Dobro se sjećam slikovnice o vatrogascima: bila je u crvenom tonu i ta me boja jako privlačila. Susretanje s njom značilo je za mene ugodu, kao neku sreću. Teksta se uopće ne sjećam.”

“- Ne sjećam se točnog naslova moje prve slikovnice, ali se sjećam da je bila zelena, velikog formata i tvrdih kartonskih korica, i pričala je priču o jednom konjiću.”

(Visinko, 2000:44).

Goethe (2008) navodi da boje u ljudima izazivaju veliku radost te da je čovjeku boja potrebna oku baš kao što mu treba i svijetlost. Navodi da pojedine dojmove boja ne možemo zamijeniti drugima, kako boje djeluju specifično zbog čega u vitalnom organu izazivaju točno određena stanja. Također, boje djeluju i na raspoloženje. Da bi se ta značenja djelovanja boja mogla uočiti, oko mora biti okruženo jednom bojom. Primjerice, čovjek se treba nalaziti u tamnoj sobi ili gledati kroz jednobožno staklo u određenu boju. Tako se osoba poistovijećuje s bojom u oku i duhu čime se stvara jedinstven ugođaj (Goethe, 2008).

Goethe (2008) navodi podjelu boja na boje na plus strani u koje se ubrajaju žuta, crvenožuta (narančasta), žutocrvena i boje na minus strani u koje se ubrajaju plava, crvenoplava i plavocrvena. Za boje na plus strani karakteristično je da djeluju

stimulirajuće, živahno i aktivno, a za boje na minus strani da pružaju ugođaj nemira, mekoće i čežnje.

U istraživanju (Visinko, 2000) provednom na studentima koji se prisjećajući slikovnica djetinjstva, studenti su rekli da je likovna dimenzija slikovnica, s naglaskom na boje, ostavila najviše utisaka na njih. Rezultati ovog istraživanja pokazali su da studente slike privlače snagom svojih boja, da su ih boje impresionirale i da su vrlo snažno djelovale na njih. Visinko (2000) navodi da su ispitanici uz imenicu boje često vezali sljedeće pridjeve: *životopisne, jake, snažne, kontrastne, zanimljive, vesele, prekrasne*. Gore navedeni citati karakteristični su zapisi za opisano istraživanje. Autor ističe osobitu potrebu i važnost promatranja slikovničkih izdanja s gledišta boja (Visinko, 2000).

Kos-Paliska (1997) navodi da djeca nisu u stanju uočiti sve elemente forme, ali da im je osjećaj za boju urođen. Boja djecu privlači svojim skladom i intezitetom. Navodi da djeca biraju igračke i predmete intezivnije boje te da najčešće odabiru žutu, crvenu, plavu i zelenu boju (Kos-Paliska, 1997).

Poznato je da odrasle osobe imaju tri vrste receptora za boje: jedne za plavu, druge za crvenu, a treće za zelenu boju. Zanimljivo je primjetiti da se navodi Kos-Paliska podudaraju s ovim podacima (Teller i Bornstein, 1987 prema Vasta, Haith i Miller, 2005).

7. Istraživački dio rada

7.1. Metodologija istraživačkog rada

7.1.1. Vrsta istraživanja

Ovo istraživanje transversalno je jer se provodilo u jednom trenutku.

Za potrebe ovog istraživanja koristio se i kvalitativni i kvantitativan pristup.

U kvalitativnom dijelu ispitani su kod djece razlozi preferiranja kičaste ili jednostavne ilustracije, razlozi preferiranja stila ilustracije odabrane ilustracije i razlozi preferiranja odabrane ilustracije gdje je ispitivano koje boje pozadine ilustracija se djeci sviđaju. Dobiveni odgovori su zapisani i grupirani prema kategorijama koje su se same pokazale relevantnim zbog učestalosti ponavljanja istih odgovora. Na taj način objasnili smo dječje razlog preferiranja.

U kvantitativnom dijelu metodama deskriptivne statistike ispitalo se preferiraju li djeca kičaste ili jednostavne ilustracije, koji stil ilustracija djeca preferiraju, koju boju u pozadini ilustracija djeca najviše preferiraju, zatim preferiraju li više tekstilno ili kiparski oblikovane ilustracije, preferiraju li više crno-bijele ili ilustracije u boji, preferiraju li digitalno oblikovane ilustracije ili ilustracije s dječjim crtežima te preferiraju li više naivno-veselu ilustraciju ili strašnu i mističnu te preferiraju li više vatrenu ili smirujuću ilustraciju.

7.1.2. Istraživačka etika

U istraživanju poštivala se istraživačka etika. Prije provođenja istraživanja, istraživanje je odobreno od ravnateljice vrtića te je svim zainteresiranim sudionicima omogućen uvid u istraživanje. Potom je zatražena suglasnost roditelja da njihova djeca sudjeluju u istraživanju. Uz suglasnost, roditelji su dobili prilog u kojem je opis istraživanja, navedeni su razlozi zašto se intervju snima te im se navodi da im se garantira tajnost prikupljenih podataka. Prije intervjua, djeca su upitana žele li sudjelovati u istraživanju i igri te se, u svakom trenutku mogli prestati igrati se. Dječji odgovori potpuno su anonimni.

7.1.3. Cilj istraživanja

Cilj je bio ispitati dječju percepciju o ilustracijama slikovnica, saznati što je iz dječje perspektive zanimljiva slikovnica, uočiti na što djeca najviše obraćaju pozornost i saznati njihove razloge preferiranja pojedinih ilustracija. Nadalje, cilj je bio saznati razlike u preferiranju ilustracija djece četverogodišnjaka i šestogodišnjaka te spolne razlike. Naglasak je bio stavljen na istraživanju s djecom, a ne na djeci, djeca su bila subjekti istraživanja.

7.1.4. Hipoteze

Hipoteze istraživanja su:

H1 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru ilustracija među djecom s obzirom na dob

Pretpostavljamo da će četverogodišnjaci preferirati više jednostavne, a šestogodišnjaci kičaste ilustracije.

H2 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru stila ilustracija djece.

H3- Postoji statistički značajna razlika u odabiru stila ilustracija s obzirom na spol.

Pretpostavljamo da će djevojčice u odnosu na dječake više birati romantičarski stil slikovnica.

H4 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru boje pozadina ilustracija.

Pretpostavljamo da će djeca statistički značajno češće rangirati plavu boju i rozu boju u tri najdraže boje od ostalih boja.

H5 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru tekstilne i kiparski oblikovane ilustracije

Pretpostavljamo da djeca više biraju tekstilno oblikovane ilustracije u odnosu na kiparski oblikovane ilustracije.

H6 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru crno-bijele i ilustracije u boji.

Pretpostavljamo da djeca više biraju ilustracije u boji u odnosu na crno-bijele.

H7 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru digitalno oblikovane ilustracije i ilustracije s dječjim crtežima.

Pretpostavljamo da djeca više biraju ilustracije s dječjim crtežima u odnosu na digitalno oblikovane ilustracije.

H8 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru dječje vesele ilustracije i strašne i mistične ilustracije

Pretpostavljamo da djeca više biraju vesele ilustracije u odnosu na strašne i mistične ilustracije.

H9 – Postoji statistički značajna razlika u odabiru vatrene ilustracije i smirujuće ilustracije .

Pretpostavljamo da djeca više biraju smirujuće ilustracije u odnosu na vatrene ilustracije.

7.2. Uzorak

Istraživanje je provedeno u srednjoj i starijoj dobnoj skupini u dječjem vrtiću Slavuj u Svetoj Nedelji na uzorku od 37 djece.

	Dječaci	Djevojčice	Ukupno
Mlađa dobna skupina	7	8	15 (36, 6 %)
Starija dobna skupina	10	12	22 (53, 7 %)
Ukupno	17	20	37

Tablica 2. Uzorak ispitanika

Prosječna dob djece iz mlađe skupine bila je 4,5 godina dok je prosječna dob starije dobne skupine bila 6 godina.

7.3. Postupak provođenja istraživanja

Nakon detaljnog pronalaženja reprezentativnih primjera ilustracija za istraživanje, izrade igre, dogovora s vrtićem oko provođenja istraživanja, započeto je provođenje istraživanja.

Podaci su se prikupljali na djeci zanimljiv način, kroz igru (modificirani monopol). Prikupljali su se odgovori na strukturirana i polustrukturirana pitanja kroz intervju. Frekvencija odgovora bilježila se tokom igre, ali su se razgovori još i snimali mobitelom kako bi se detaljnije analizirali razlozi preferiranja određenih ilustracija. Od snimke su napravljeni transkripti koji su se potom analizirali metodom kodiranja.

Podaci su sakupljani u srednjoj i starijoj dobnoj skupini kako bi se kasnije analizirale dobne razlike djece. Također analizirale se se i spolne razlike.

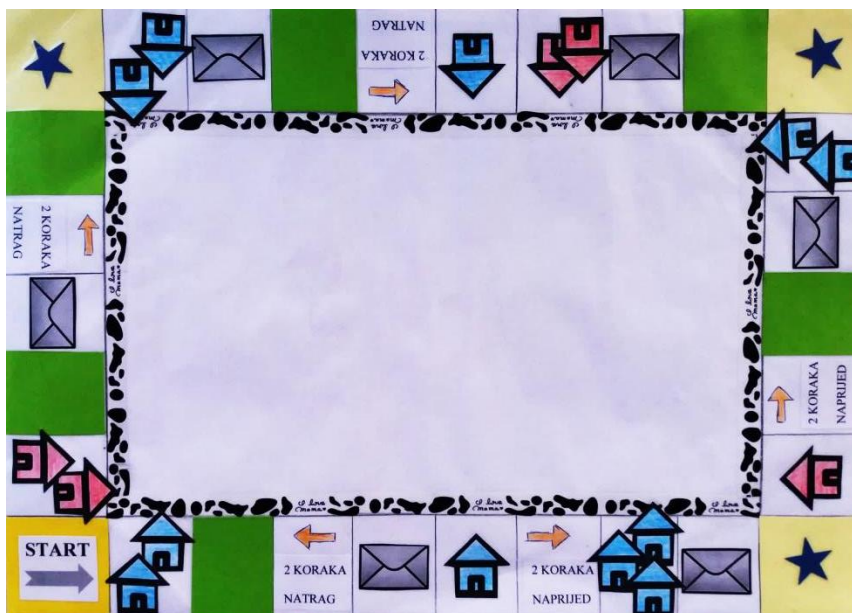
U ovom istraživanju postavljali smo i sljedeća istraživačka pitanja:

- Preferiraju li djeca kič u slikovnicama, tj. jesu li im draže kičaste ili jednostavne ilustracije? Koji je razlog tome?
- Koji stil ilustracija djeca najviše vole? Koji je razlog tome?
- Koje boje u pozadini slikovnica djeca najviše vole? Koji je razlog tome?

Pravila igre:

Prije početka igre, djeci je rečeno da su oni stručnjaci za umjetnost i da danas treba procijeniti kvalitetu ilustracija.

U igri modificirani monopol sudjelovalo je u isto vrijeme maksimalno 4 djece. U igri s četverogodišnjom djecom sudjelovalo je troje djece, a sa šestogodišnjacima četvero djece. Svaki igrač pred sobom imao je 9 koverta u kojima se nalaze pitanja i primjeri ilustracija te djeca odgovaraju na pitanje kada stanu na polje za kovertu. Igrači se kreću pijunima po poljima kao što su 2 koraka naprijed, 1 korak nazad, koverta, dobivaš 1/2/3 kućice za gradnju, gubiš kućicu za gradnju, polje za gradnju, grupni zadatak. Cilj igre je sakupiti što više kućica, a usput odgovoriti na sva pitanja. Igra je gotova kada svi odgovore na pitanja.



Slika 1. Podloga za igru modificirani monopol

Pitanja koja sam djecu u istraživanju pitala bila su:

- A. Kod kiča i jednostavnosti imala sam 3 mjerenja u kojima sam prvo djecu pitala: *Koja od ove dvoje ilustracija ti se više sviđa?* Kada bi od njih 6 djeca odabrala 3 ljepše pitala bi ih: *Zašto ti se te ilustracije više sviđaju? Što ti se sviđa? Ili Koji je razlog da ti se ove ilustracije sviđaju?*
- B. Kod istraživanja najdražeg stila djeca su odmicajući jednu po jednu ilustraciju koja im se najmanje sviđa dolazila do najljepše stoga sam ih pitala: *Koja od ovih ilustracija ti se ne sviđa/ti je najružnija? Koju bi prvo izbacio?* Kada bi djeca izabrala najljepšu pitala bi ih: *Zašto ti se sviđa ova ilustracija? Što ti se sviđa? Ili Koji je razlog da ti se ova ilustracija najviše sviđa?*
- C. Kod boja također sam do najdraže ilustracije došla tako da su djeca odmicala jednu po jednu ilustraciju i kada bi došli do najljepše pitala bi ih: *Zašto ti se sviđa ova ilustracija? Što ti se sviđa? Ili Koji je razlog da ti se ova ilustracija najviše sviđa?*
- D. Kod istraživanja u kojima sam djeci nudila po dvije ilustracije da odaberu ljepšu pitala sam ih: *Koja ilustracija ti se više sviđa? Koja ti je ljepša? Ili Koja ti je draža?*

7.4. Mjerni instrumenti

Anketni upitnik sastojao se od 9 čestica te je svojevrsni intervju realiziran uz pomoć igre u kojem su djeca dala odgovore na pitanja iz upitnika. Pitanja upitnika bila su zatvorenog tipa, a djelomično i otvorenog tipa. Zatvoreni odgovori koristili su se u kvantitativnoj analizi, a otvoreni u kvalitativnoj. Odgovori na otvorena pitanja snimani su. Od njih su izrađeni transkripti na temelju čega su se odgovori analizirali metodom kodiranja. Kvantitativna analiza (frekvencije, rangovi, korelacije, razlike prema spolu i dobi) rađena je u SPSS program.

U prvoj čestici djeca su ispitana preferiraju li kičaste ili jednostavne ilustracije u tri mjerenja. Djeca su birala između jedne kičaste i jedne jednostavne ilustracije koja im se više sviđa i to je ponovljeno tri puta s različitim reprezentativnim ilustracijama. U sljedeće dvije čestice ispitivano je kod djece koji stil ilustracija preferiraju tako da su eliminacijom djeca dolazila do najdraže ilustracije. Budući da postoji 9 definiranih stilova ilustracije i da je djeci teško odabrati od 9 potpuno različitih ilustracija najljepšu ili najružniju ovo pitanje razdvojili smo na dva djela (5 stilova ilustracije i 4 stilova, druga i treća čestica). Kada bi za svaku česticu odabrali najljepšu ilustraciju birali bi najljepšu od tih dvije. Na taj način dodano je do najljepše ilustracije. U četvrtoj čestici djeca su također eliminacijom dolazila do najdraže ilustracije gdje smo ispitivali najdražu boju u pozadini ilustracija. Djeci je u ovom slučaju bilo ponuđeno 8 ilustracija (8 boja), ali ovo nije bilo podjeljeno na dva djela jer se radilo o jednostavnijim ilustracijama i jednostavnijim izborima za djece. Na kraju smo dobili rang sviđanja pojedinih boja u ilustracijama za svu djecu. S obzirom da je uzorak djece u istraživanju manji, a u ovom slučaju postoji puno varijabla (8 boja) odlučila sam se u analizi osvrnuti na tri najdraže boje ranga. Kod gore navedenih čestica djeca su navodila razloge sviđanja koji su snimani i transkribirani. U petoj, šestoj, sedmoj, osmoj i devetoj čestici mjereni su dihotomne odgovore. Djeca su birala između dvije ponuđene ilustracije koje im se više sviđaju (kiparski oblikovna ilustracija i ilustracija oblikovana tekstilom, digitalno oblikovana ilustracija i ilustracija s dječjim crtežom, crno-bijela ilustracija i ilustracija u boji, vesela i strašna ilustracija, vatrena i smirujuća ilustracija).

Varijable u istraživanju su sljedeće:

Zavisne: kičaste i jednostavne ilustracije, stil ilustracija, boja u pozadini ilustracija, kiparski oblikovna ilustracija, ilustracija oblikovana tekstilom, digitalno oblikovana ilustracija, ilustracija s dječjim crtežom, crno-bijela ilustracija, ilustracija u boji, vesela ilustracija, strašna ilustracija, vatrena ilustracija i smirujuća

Nezavisne: spol, dob

8. Rezultati istraživanja

8.1. Kvantitativni rezultati

8.1.1. Kič ili jednostavnost u ilustracijama

Preferiraju li djeca kičaste ilustracije ili jednostavne u istraživanju je provjeravano tri puta. Djeci je bilo ponuđeno 6 ilustracija od kojih su 3 bile kičaste i 3 jednostavne.

	Mjerenje 1	Mjerenje 2	Mjerenje 3	Ukupno
Kič	3	6	10	19 (28,8%)
Jednostava	19	16	12	47 (71, 2%)

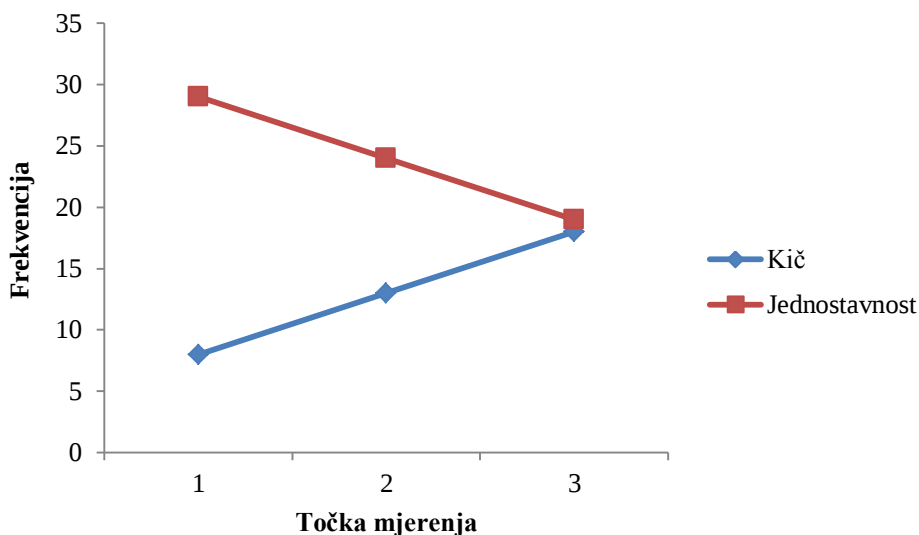
Tablica 3. Frekvencije preferencija kiča i jednostavnosti u ilustracijama slikovnica za šestogodišnju djecu

Rezultati pokazuju da su šestogodišnja djeca preferirala jednostavnije ilustracije u 71,2% slučajeva dok su kičaste ilustracije birala u 28, 8 % slučajeva.

	Mjerenje 1	Mjerenje 2	Mjerenje 3	Ukupno
Kič	5	7	8	20 (44, 4%)
Jednostavnost	10	8	7	25 (55,6 %)

Tablica 4. Frekvencije preferencija kiča i jednostavnosti u ilustracijama slikovnica za četverogodišnju djecu

Rezultati pokazuju da su četverogodišnja djeca preferirala jednostavnije ilustracije u 55, 56 % slučajeva dok su kičaste ilustracije birala u 44,4 % slučajeva.



Grafikon 1. Grafički prikaz odabira kičastih i jednostavnih ilustracija u 3 točke mjerenja

Ovi rezultati pokazuju da frekvencija djece koja biraju kič odnosno jednostavnost varira s obzirom na točku mjerenja na način da se broj djece koja biraju jednostavnost smanjuje dok se broj djece koja biraju kič u ilustracijama povećava. Ovo je utvrđeno Cochranovim Q testom, $Q(2) = 6.82$; $p = .038$

H1 koja govori da postoji statistički značajna razlika u odabiru ilustracija među djecom s obzirom na dob nije potvrđena. Rezultati pokazuju da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na dob niti u jednoj točki mjerenja. Ovo je utvrđeno Fisherovim egzaktnim testom, $p = .228$ za prvu točku mjerenja, $p = .3$ za drugu točku mjerenja te $p = .743$ za treću točku mjerenja. Unatoč tome što H1 nije potvrđena to ne mora značiti da razlika ne postoji. Trend u podacima ukazuje na razliku u smjeru da djeca više preferiraju jednostavnije ilustracije od kičastih, a statistička neznačajnost razlike vjerojatno je posljedica male veličine uzorka.

8.1.2. Preferirani stil u ilustracijama

Do svojih odabira najdražeg stila ilustracija djeca su došla postupkom eliminacije. Budući da postoji 9 vrsta stilova ilustracija i da je djeci ove dobi teško odlučiti koja ilustracija im se najviše sviđa od ukupno njih 9 odlučeno je da će se do tih rezultata doći

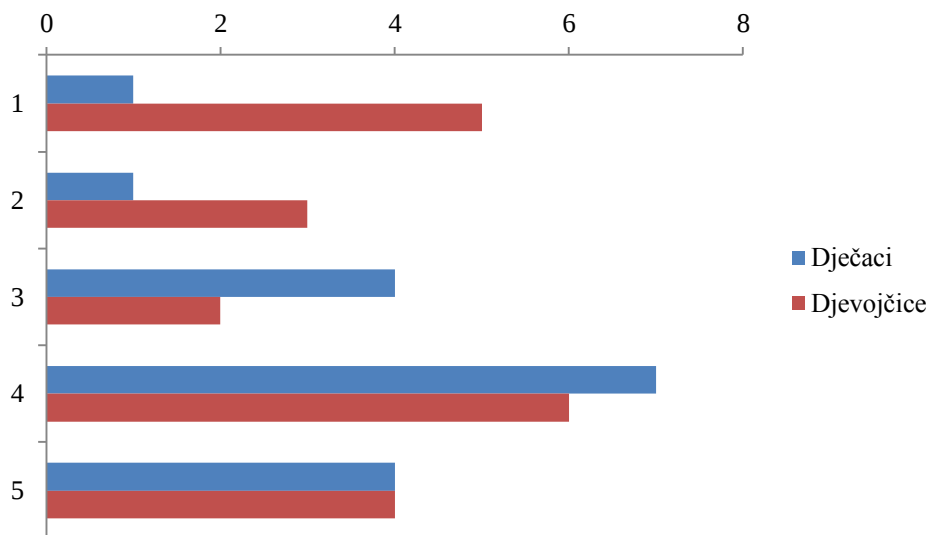
na sljedeći način: stilovi ilustracija su podijeljeni u dvije skupine (što različitije) te su djeca u svakoj toj skupini prvo izbacivala ilustraciju koja im se najmanje sviđa i tako bi došla do njima najljepše ilustracije. Kada bi to napravila u obje skupine onda bi djeca usporedila njima dvije najljepše ilustracije. Na taj način sam došla do ovih rezultata.

Rezultati su pokazali da se šestogodišnjoj djeci najviše sviđa ekspresionistički stil ilustracija. Njih 11 od 22 (50%) odabralo je ekspresionističku ilustraciju kao najljepšu. Na drugom mjestu je nadrealistički stil (22%).

Nadalje, četverogodišnjoj djeci najviše se sviđa isto ekspresionistički stil ilustracija (5 od njih 15 (33, 3 %) odlučilo se za ekspresionistički stil kao najdraži). Na drugom mjestu našao se romantičarski stil (20%).

Hi-kvadrat testom utvrđena je statistički značajna razlika u odabiru najdražeg stila ilustracija, $\chi^2(5) = 24,3$, $p < .001$. Rezultati su pokazali da su djeca izabrala ekspresionistički stil ilustracija kao najdraži stil.

Na začeljima rangova najdražeg stila ilustracije najčešće su se našli sljedeći stilovi: realan, folkloran i impresinistički stil.



Grafikon 2. Prikaz odabira romantičarskog stila ilustracije kao najljepše kod dječaka i djevojčica

Iz ovog grafikona vidljivo je da dječaci češće romantičarskom stilu pridodaju niže rangove svidanja, a kod djevojčica nije izražena razlika u rangovima kojeg pridodaju romantičarskom stilu. Mann-Whitneyjevim U-testom nije utvrđena razlika u rangovima romantičarskog stila ovisno o spolu, $U = 132$, $p = .237$, stoga H_3 nije potvrđena jer nismo dokazali statistički značajnu razliku između djevojčica i dječaka u izboru romantičarskog stila kao najdražeg.

8.1.3. Preferirane boje u pozadinama ilustracija

Djeca su do najdraže boje u pozadini dolazila tako da su postupno izbacivala onu ilustraciju koja im se najmanje sviđa. Pri tom zadatku djeca nisu bila upoznata s time da izbacuju ilustracije koje im se najmanje sviđaju prema bojama u pozadini nego su spontano odbacujući ilustracije pokazali svidanje ili nesvidanje. U tablici su prikazane kumulativne vrijednosti frekvencija djeci najdražih boja u pozadini ilustracija. Prikazane su kumulativne vrijednosti kako bi prikazala koje boje u pozadini su bile najčešće na prva tri mjesta najdražih ilustracija.

Valjalo bi naglasiti da se odabrane ilustracije ciljano razlikuju po jednoj dominantnoj boji koja je korištena ili po jednom tonu ili po nekoliko čistih tonova korištenih u ilustraciji.

Broj	Boja	Frekvencije rangova boja (top 3)
1.	Roza	23
2.	Plava	19
3.	Crvena	17
4.	Siva	15
5.	Zelena	13
6.	Crna	11
7.	Žuta	7
8.	Narančasta	6

Tablica 5. Frekvencije rangova najdražih tri boja u ilustracijama prema izboru svih ispitanika

Ovi rezultati pokazuju da se ilustracije pojedinih boja ne pojavljuju podjednako često među prve tri najdraže, a češće se javljaju roza i plava boja među prve tri najdraže boje.

To je utvrđeno Hi- kvadrat testom, stoga je H4 potvrđena. Postoji statistički značajna razlika u odabiru boje pozadina ilustracija. Djeca su češće rangirala plavu i rozu boju u tri najdraže boje od ostalih boja.

Broj	Boja	Frekvencije rangova boja
1.	Žuta	19
2.	Narančasta	18
3.	Crna	16
4.	Siva	15
5.	Zelena	13
6.	Plava	10
7.	Crvena	7
8.	Roza	6

Tablica 5. Frekvencije rangova tri najmanje dragih boja u ilustracijama prema izboru svih ispitanika

Zanimljivo je primjetiti da se na začelju ranga nalaze žuta, narančasta i crna boja u pozadini ilustracija.

Nadalje, djeca su upitana prije istraživanja koja im je najdraža boja.

Najdraže boje šestogodišnjaka su: roza (53%), plava (33%), crvena (33%) dok su kod četverogodišnje djece najfrekventniji odgovor bili roza boja (53 %; 7 od njih 8 bile su djevojčice), a ostali odgovori bili su različiti.

8.1. 4. Ostali rezultati

U preostalom dijelu istraživanja djeca su birala koja od dvije ponuđene ilustracije im se više sviđa.

Mjerenje	Sviđanje	Frekvencije sviđanja i postotci	Ukupno
1.	Ilustracije oblikovane tekstilom/ Kiparski oblikovane ilustracije	33 (91 %) 3 (9 %)	36

2.	Crno-bijele ilustracije/ Ilustracije u boji	16 (43 %) 21(57%)	37
3.	Ilustracije s dječjim crtežima/ Digitalno oblikovane ilustracije	28(76 %) 9 (24 %)	37
4.	Dječja, naivna i vesela ilustracija/ Strašna, mistična i nadrealistična ilustracija	25 (69 %) 11(31 %)	36
5.	Vatrena ilustracija/ Smirujuća ilustracija	18 (49 %) 19(51 %)	37

Tablica 7. Frekvencije i postotci odabira sviđanja između dvije ponuđene ilustracije

H5 (postoji statistički značajna razlika u odabiru tekstilne i kiparski oblikovane ilustracije) potvrđena je Hi-kvadrat testom, $\chi^2(1) = 24.03$, $p < .001$ >. Ti rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u preferenciji između tekstilne i kiparski oblikovane ilustracije na način da djeca više biraju tekstilno oblikovane ilustracije.

H6 (postoji statistički značajna razlika u odabiru crno-bijele i ilustracije u boji) nije potvrđena jer ne postoji statistički značajna razlika u preferenciji crno-bijele ilustracije i ilustracije u boji.

H7 (postoji statistički značajna razlika u odabiru digitalno oblikovane ilustracije i ilustracije s dječjim crtežima) je potvrđena Hi-kvadrat testom, $\chi^2(1) = 11,9$, $p < .001$ >. Ti rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u preferenciji između ilustracija s dječjim crtežem i digitalno oblikovanih ilustracija na način da djeca više biraju digitalno oblikovane ilustracije.

H8 (postoji statistički značajna razlika u odabiru dječje vesele ilustracije i strašne i mistične ilustracije) potvrđena je Hi-kvadrat testom $\chi^2(1) = 5,44$, $p < .005$ >. Ti rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u preferenciji ilustracija između dječje veselo-strašne i mistične ilustracije na način da djeca više biraju dječje vesele ilustracije.

H9 (postoji statistički značajna razlika u odabiru vatrene ilustracije i smirujuće ilustracije) nije potvrđena jer ne postoji statistički značajna razlika u preferenciji vatrene i smirujuće ilustracije.

8. 2. Kvalitativni rezultati

Prikaz kvalitativnih rezultata šestogodišnje djece:

1. Koji su razlozi zašto šestogodišnja djeca preferiraju kičaste ilustracije, a koji zašto preferiraju jednostavne ilustracije?

Objašnjenja djece za preferiranje jednostavnih ilustracija:

“Ova mi je slatka jer ja volim peseke i mačke, pa mi je slatka. A ovo mi je lijepo jer je tu medek i jer su šarene boje. A ovo tu jer je šareno.”

“ Zato jer su šarene.

A što još tvoje oko vidi, zašto ti se to više sviđa od ovoga na primjer (više od kičastih ilustracija)?

Ljepše mi je ovo.”

“Ovo sam gledala kada sam bila mala beba.”

“Jer ima puno crvenog i malo žute. I lijep mi je ovaj zeko kako se obuko ”

“Zato jer su lijepe.

A što još ima što ti se sviđa za razliku od ovih koje ti se manje sviđaju?

Ove mi se sviđaju.

Jel ima možda neki poseban razlog?

Zato što je šarena, valjda. ”

“Ovo mi je lijepo i šareno, lijepi slon i medvjedići.

A ostalo?

Mene jako zanima slikanje pa sam si uzeo ovu sliku. ”

“Tu mi je slatki pesek i mačkica i lijepo drvo.”

“A to mi je lijepo jer ja volim slikati doma pa sam uzeo ovu slikarsku. “

“Ovo mi se više sviđa jer je lijepo i šareno i jel ima kist. I sviđaju mi se šarena slova.”

"A ovo mi se sviđa jer ima šarene kockice.

A ovo zato jer su mi slatke."

"Sviđa mi se šareni medo i slon, i sve okolo. Drvo mi se sviđa."

"Sviđa mi se boja.

Ovo mi je, onako veselo.

A ovo mi je puno šarenih boja."

"Nema razloga.

Ajde pogledaj, što ti se najviše sviđa na tome?

Ovo nagnuto drvo, ali ne znam što na njemu piše.

Hoćeš da ti ja pročitam?

Da."

"Zato što je slon šaren i ima medvjedića isto šarenog.

Jel ima još neki razlog?

Ovo mi se sviđa zato što je tu šareno i ovo gore."

"Zato što je slon šaren i ima medvjedića isto šarenog."

"Ovo mi se sviđa zato jer ima cvjetice.

A ovo mi se sviđa zato što je roze boje."

"Zato što je slon šaren i ima medvjedića isto šarenog."

Jel ima još neki razlog?

"Zato što su dobre."

Objašnjenja djece za preferiranje kiča:

"Zato jer ja volim mace, isto ko i ona."

"Zato jer ja volim putovat.

I zato jer ja volim bebe."

" Pa ovo mi je slatko."

"Ova mi se sviđa jel je slatka, ima puno boja (boja) i jako je šarena.

A ovo?

Zato jel ima puno kuća i puno ljudi.

Ovdje ima puno djece i lijepa mi je slika."

“Zato jer mi je slatko ovo kak se igraju pas i mačka i lijepa mi je slika. “

“Zato što su mi slatki likovi.

Što još vidiš kao razlog?

I ovo,(pokazuje na tobogan na ilustraciji) ”

“Nema razloga.”

“Ovo mi se sviđa zato što je tu šareno i ovo gore

“Pa je lijepo

A što ti se posebno sviđa?

Pa šareni su ”

Tablica 8. Odgovori šestogodišnjaka na prvo pitanje (točni navodi)

Kvantitativni rezultati ovog istraživanja pokazali su da su šestogodišnja djeca u tri mjerjenja u 71,2% slučajeva odabrala jednostavniju ilustraciju kao ilustraciju koja im se više sviđa. Iz tablice 8. vidljivo je da su najčešći razlozi preferiranja jednostavne ilustracije u ovom istraživanju šarenilo (9) i djeci poznati likovi koje su prepoznali u ponuđenim ilustracijama (medek, slon, pesek, mačka, zeko itd.)

Najčešći pridjevi kojima su djeca opisala ilustracije su: *lijepa, slatka i šarena.*

Iz ovakvih objašnjenja koje djeca navode (*šarena slova, šarene kockice, puno šarenih boja, šareni slon i šaren medvjedić*) možemo zaključiti da je razlog preferiranja neke ilustracije kod šestogodišnje djece šarenilo.

Iznenadujuće je što što djeca uočavaju puno malih detalja, npr. kod ilustracije Elmera djeca pokraj velikog lika slona prvo primjete malenog medvjedića kojeg slon drži svojom surlom.

Također iz tablice 8. vidljivo je da su najčešći razlozi preferiranja kičaste ilustracije u ovom istraživanju djeci poznati likovi (maca, pas, bebe, djeca).

Najčešći pridjevi kojima su djeca opisala ilustracije su: *lijepa, slatka i šarena.*

Zanimljivo je primijetiti da djeca navode slične razloge preferiranja za jednostavne i kičaste ilustracije. Dakle razlozi su slični, ali odabiri različiti. Iako ne mogu preciznije

objasniti zašto nešto preferiraju šestogodišnja djeca mogu i znaju odabrati dobru ilustraciju.

2. Koji su razlozi zašto šestogodišnja djeca preferiraju neki stil ilustracija?

Odgovori su navedeni prema tome koji stil djeca opisuju kao najljepši.

- ekspresionistički stil

“Obje mi se jako sviđaju.

*Obje ti se jako sviđaju, dobro, a kada bi se morala odlučit, za koju od tih dvoje
Ovu s mačkom, kad ja volim mačke.”*

“Ima šarenu travu i jako mi je slatka i lijepa.”

“Lijepa mi je sa tim šarenim bojama, sa perijem, sa cvjetićima i sa macom”

“Nemam pojma.”

“Zato što je lijepa i vatrena. I lijepo joj je u šumi unutra. (misli na mačku)”

“Zato to je lijepo šareno i sviđa mi se mačkica.”

“Zato jer lijepa mi je.

Jel ima još neki razlog možad?

Zato jer je lišće lijepo.”

“Zato što je oko nje šarena i lijepa trava. I mačkica mi je slatka.”

“Zato što je šareno i ima lijepo šareno perije.”

“Zato kaj mi je lijepa. Zato kaj je šarena.”

“Nemam pojma.”

- nadrealistični stil

“Ta ti je najljepša?

Da.

A zašto?

Lijepa mi je.”

“Zato jer mi je slatko, ova reketa, ovaj medvjedić i zeko koji idu u svemir.”

“Lijepi su mi ovi tornji. Ova raketa mi je jako lijepa. I ovaj zeko i medvjedić mi se sviđaju.”

“Zato jer su ovi tu untra baš slatki.

A ko je to unutra’

Medo, još jedan medo i zečić.

A ima li još koji razlog?

Zato što je ovo okolo sve lijepo. ”

“Zato jer je ova tu lijepa.

A što je lijepo?

Ova tu zgrada i mjesec mi se sviđa, i raketa ”

- naivan stil

“Gledao sam ga na TV-u, sviđa mi se krokodil. Sviđa mi se ova strelica (strelica na vrhu repa krokodila), ko na satu. I boje mi se sviđaju.”

“Zato jer je šaren i lijepo zlatan. ”

“Nema razloga.

“Zato što je to zmaj i ima puno zlata.

A jel ima još koji razlog?

Tu češalj. I ja volim zmajeve. ”

- apstraktni i nadrealistični stil

“ Oba dvije su mi lijepe

A kada bi morala izabrati?

Oba dvije su mi lijepe.”

- romantičarski stil

“Što ti se najviše na ovoj ilustraciji sviđa?

Zato što je ona princeza.

A što ti se sviđa na princezama?

Njezina haljina.

Wauu.

I kosa.”

“Zato što ima haljinu jako raširenu. Zato što ima lijepa slova. Zato što ima ruže.

I ta te baš očarala?

Da. ”

Tablica 9. Odgovori šestogodišnjaka na drugo pitanje (točni navodi)

Kvantitativni rezultati ovog istraživanja pokazali su da 11 od 22 (50%) djece šestogodišnjaka odabire ekspresionističku ilustraciju kao najljepšu. Na drugm mjestu je nadrealistički stil (22%). Iz tablice 9. vidljivo je da su najfrekfentnija objašnjenja preferiranja ilustracije ekspresionističkog stila šarene boje (5), zatim djeca navode da im je ta ilustracija lijepa (4), a sljedeći razlog je mačka (3) na ilustraciji. Razlozi preferiranja ilustracije nadrealističnog stila su raketa (3), likovi medvjedića i zeke (3) i troje djece navodi da im se ilustracija sviđa jer je lijepa.

3. Koje boje u pozadini šestogodišnja djeca preferiraju i zašto?

- Siva:

“ A zašto ti se sviđa? Što ti se na njoj najviše sviđa?

Zato kaj je lijepa.

A lijepo ti je, a što je lijepo, ilustracija ili ova cura?

Pa ima lijepu kosu i slatka je. ”

“Sviđa mi se jel ima lijepu frulu. Slatki su mi mišići skupa s njenom kosom. ”

“Zato što je lijepa, ima lijepu kosu, haljinu i lijepo lice. ”

“Ima lijepu cipelice, sviđa mi se njezina truba, haljinica, slatki su mi ovi mišići. I lijepa mi je obraz i kosa. I male uši su mi slatke.”

“Zato što izgleda kao da je duh. Zato što kao da na ovu frulicu pjeva i zato što joj dolaze miševi ”

“Ne znam. ”

- Plava:

“ Ova mi je najljepša. ”

“ Zato što je boje kakvu ja inače volim

Što još vidiš ovdje?

Kita, kita..

Kako ti se čini?

Sviđa mi se. ”

“Zato jer je lijepo more, i kitovi plivaju i brod što pluta.

Ima li još koji razlog?

Ne. ”

“ I plava ti je najljepša.

Da kad mi je plava najljepša boja

A što još vidiš u tome? Kako ti se čini?

Kitovi.

A što ti se sviđa?

More, ova tri vodena vulkana i brodić”

“Nemam pojma.

A postoji li neki poseban razlog.

Vidim nekakvog kita u moru.

Jel ti se zbog tog kita sviđa?

No, no.

Al mi se sviđa zbog tih vulkana.”

“Zato što jako volim kitove i jako je lijepa.

Jel postoji jos neki razlog.

Zato što se vidi mali brodić. ”

“ Nemam razlog. ”

- Roza:

“ Zašto ti se to najviše sviđa?

Zato kad volim mačkice.”

“Lijepo mi je ovo. Lijepo mi je ovak ovo rozo, pozadina.

A što misliš o bojama?

Pa lijepe su mi. ”

“Zato što ima lijepe kućice. Zato što ima lijepo lišće i zato što ima mačkice. Zato što ima sve rozo. I slova ”

“Zato što ja obožavam mačkice. ”

“Zato jer ima ovako lijepo nebo. I mačkice. ”

- Crna:

“Koji je razlog zašto ti se ta najviše sviđa?

Pa ljepa mi je i kak se zove, hmmm..

Što vidiš u toj ilustraciji da ti se sviđa, što te privlači tome?

Zato jer je mjesec jako lijep.

A boja kako ti se čini ?

Lijepa. ”

“ Lijepa su mi slova, a volim slike sa slovima jer onda ću učiti. Mogu probat ovo slovo pročitati. Ovo je v.

(drugo dijete) kako je to v?

Daj da vidim...”

“ A nekak mi je je lijepa.

Dobro, jel ima još neki poseban razlog? Što ti se na njoj sviđa?

Što je noć

Ti voliš noć?

Da. ”

- Narančasta:

“Zato što ima crvene oči. ”

Tablica 10. Odgovori šestogodišnjaka na treće pitanje (točni navodi)

Iz tablice 10. vidljivo je da su razlozi preferiranja sive ilustracije za razliku od ostalih ilustracija nešto raznovrsniji stoga se može reći da je ova ilustracija pobudila maštu kod djece. Djeca objašnjavaju da su razlozi preferiranja ove ilustracije lijepa kosa (4), frula (3) i mali mišići (3). Najčešći razlozi preferiranja plave ilustracije su kit (3), brod (3) i vulkan (2). Djeca uglavnom nisu isticala boje kao razlog preferiranja neke ilustracije nego detalje koje prepoznaju i s kojima imaju nekakva iskustva.

Prikaz kvalitativnih rezultata šestogodišnje djece:

1. Koji su razlozi zašto četverogodišnja djeca preferiraju kičaste ilustracije, a koji zašto preferiraju jednostavne ilustracije?

Objašnjenja djece za preferiranje jednostavnih ilustracija:

“Zato što ovaj crta, a ja volim crtati. i zato što je ovdje crveno , a ja volim crvenu boju. I zato što je ovaj šareni. ”

“Zato što ima lijepu majcu i lijepe uši.

A ostalo?

Isto. ”

“Zato jer su šarene.

Jel ima još koji razlog?

Da

Koji?

Jer imam plavi auto.” (pokazuje na svojeg plavog pijuna-auto)

“Koji je razlog zašto su ti se svidjele ove ilustracije?

Zeko, miš i slon.”

“Zato što ja volim boje.”

“Zato jel ima mačkice, peseke i miša. ”

“Volim miša i volim šareno”

Objašnjenja djece za preferiranje kičastih ilustracija:

“Kućice. ”

“Pa zato što volim tobogan.” “Zato jer mi je smiješno kad ide ovako po stepenicama. (misli na tobogan)”

“Kada pogledaš ove ilustracije, zanima me što ti se najviše svidjelo na njima?

Mačkica.”

“Zato. Zato što se ja volim spuštati se na tobogan.”

Odgovori u kojima djeca nisu navela razloge preferiranja:

“Hoćeš li mi otkriti tu tajnu zašto ti se ove ilustracije više sviđaju od ostalih?

Zato kaj sam ih izabrao. ”

“Nemam poseban razlog. ”

“Zato. ”

“Zato.”

“Jer je zlatna.” (s obzirom da na ilustracijama nema nečega zlatnog ovaj odgovor sam

isključila iz detaljnije analize)

Tablica 11. Odgovori četverogodišnjaka na prvo pitanje (točni navodi)

Kvantitativni rezultati ovog istraživanja pokazali su da su četverogodišnja djeca podjednako birala kičaste (20; 44,4 %) i jednostavne ilustracije (25; 55,6%). Iz tablice 11. vidljivo je da su najčešći razlozi preferiranja jednostavnih ilustracija kod četverogodišnjaka njima zanimljivi likovi (*zeko, miš, slon, mačkice, peseki* te je jedno djeteta navelo da mu se sviđa *majica i uši* od Miffi)

Djeca su najčešće navodila razloge preferiranja za ilustraciju slikovnice *Boje* na kojoj se nalazi slikar miš. Navode da im se sviđa miš, boje i šarenilo.

Najčešći pridjev kojima opisuju ilustracije je *šareno*.

Iz tablice 11. vidljivo je da su najčešći razlozi preferiranja kičastih ilustracija kod četverogodišnje djece u ovom istraživanju tobogan, kućice i mačkica na ilustracijama, dakle djeci poznati predmeti i likovi. Također, četverogodišnja djeca često nisu navodila razloge preferiranja, moguće je da nisu znala navesti razloge.

2. Koji su razlozi zašto četverogodišnja djeca preferiraju neki stil ilustracija?

Odgovori su navedeni prema tome koji stil djeca opisuju kao najljepši.

- ekspresionistički stil

“Zato što ja volim šarene boje. I zato što ja volim leptire.”

“Zato jer ima lijepe uši i lijepe male šapice.”

“Ja bi je ponjela da je pokažem svima u parkiću.

Dobro. A što ti se na njoj tako sviđa?

Ova maca.”

“Zato jel ima dugine boje. ”

“Zato.”

- romantičarski stil

“Zato jer se vrti haljina i lijepa mi je ”

<i>“Zato što mi je lijepa. Tu sam gledala na televiziji. I plesala je.”</i> <i>“Zato jer se vrti haljina.</i> <i>Jel ima još neki razlog?</i> <i>Zato jer je u crtiću. ”</i> • nadrealistični stil <i>“Zato jer ima more.</i> <i>Jel ima još neki razlog?</i> <i>Kit. I ovo.</i> <i>A što je to ?</i> <i>Balon?”</i> <i>“Zato jel ideju na Mars. I mogu letjeti kad izađu iz rakete. ”</i> • realistični i impresionistički stil <i>“Obadvije mi se sviđaju.</i> <i>Tu je crni auto, a tu crni pauk. ”</i> • impresionistički stil <i>“Zato jer mi se jako sviđa.</i> <i>Pa to mi je dobro. Ta mi je bila najljepša.”</i> • naivan stil <i>“Zato. ”</i> <i>“Jel ima sve tu zlatno. ”</i> • folklorni stil <i>“Zato jer ima kokice i zato jer želim da tog stričeka ugrize kokica. ”</i>
--

Tablica 12. Odgovori četverogodišnjaka na drugo pitanje (točni navodi)

Kvantitativni rezultati ovog istraživanja pokazali su da su se četverogodišnjoj djeci najviše svidjele ilustracije ekspresionističkog (5; 33,3 %) i romantičarskog stila (3; 20%). Najčešći razlozi preferiranja ekspresionističkog stila kod četverogodišnje djece su šarenilo. Iz tablice 11. vidljivo je da su razlozi preferiranja svakog djeteta različiti.

Kod četverogodišnjaka romantičarski stil svidio se najviše djevojčicama (3). Iz tablice 11. vidljivo je da su razlozi preferiranja tog stila haljina, ljepa Pepeljuga te dvije djevojčice navode da su lik Pepeljuge gledale na televiziji.

3. Koje boje u pozadini četverogodišnja djeca preferiraju i zašto?

- Siva

“Zato što ona svira i ima puno miševa. “

“Ovo zato što ima rozo-ljubičastu kosu i zato što je tu leptir i miš. ”

“Zato jer volim haljinu i dugu kosu. Jer mi se miče kada trčim (misli na vjetar u kosi)”

“Zato što ja volim haljine, frčkice i dugu kosu. ”

“Zato jer ja volim ovakve balerinke. ”

“Zato jer ima mačkice na slici. I sat.

Teta ja imam doma dvije mačkice.

Doma?

Ne, tetovaže. ”

- Žuta

“Zato. ”

“Zato jer sam ih izabrao. ”

“S njom želim ići u park.

Zato što voli s njom ići u Zagreb i Split. ”

“Ne znam. ”

- Crvena

“Zato jer ima macu i crvena je. ”

- Roza

“Zato jer ima mačkicu. ”

- Plava

“Zato kad je noć ja se volim kupati. I kad su veliki valovi. Jer bi se potopili. ”

- Narančasta

“Zato jer nema oči i strašan je. ”

- Zelena

“Zato. ”

Tablica 13. Odgovori četverogodišnjaka na treće pitanje (točni navodi)

Ovi rezultati pokazuju da su četverogodišnja djeca najčešće ilustracija sa sivom pozadinom pozicionirali na prvo mjesto ranga sviđanja. Iz tablice 13. vidljivo je da su

djeca na toj ilustraciji primjetila puno detalja: kosu (3), miševe (2), mačke, leptire, haljinu, sat, balerinke. Razlozi djece raznoliki su i stoga ovdje može se zaključiti da su im se detalji na ovoj ilustraciji najviše sviđali. Na drugom mjestu najdraže boje u pozadini ilustracija kod četverogodišnje djece je žuta boja, a razlozi djece su nedefinirani.

Zaključak kvalitativnog dijela istraživanja

Djeca razloge preferiranja povezuju s onime što vole i poznaju. Šestogodišnja djeca u većem postotku birala su jednostavnije ilustracije od četverogodišnje. Zatim, četverogodišnjaci i šestogodišnjaci izabrali su ekspresionističku ilustraciju kao najljepšu od ponuđenih ukupno devet ilustracija što se kvantitativnom analizom pokazalo kao statistički značajan rezultat. Zajedničko objašnjenje šestogodišnjaka i četverogodišnjaka su šarene boje koje su im se svidjele. Također, šestogodišnja i četverogodišnja djeca podudaraju se u izboru ilustracija u kojima se tražila najdraža boja u pozadini. Prema ovom istraživanju siva boja u pozadini ilustracije najčešće je pozicionirana na prvo mjesto ranga, a zajednički razlozi djece su mali detalji.

Zanimljivo je primjetiti da su najčešći pridjevi kojima četverogodišnja djeca opisuju neku ilustraciju *šareno* dok su kod šestogodišnjaka najčešći pridjevi *slatko*, *lijepo* i opet *šareno*. Budući da im je pridjev *šareno* zajednički, moguće je da djeca prvo nauče pridjeve koje je lakše vizualizirati.

Četverogodišnja djeca navodila su manje objašnjenja zašto preferiraju pojedine ilustracije za razliku od šestogodišnje djece te su kod njih bili češći navodi poput: zato, nemam razloga, ne znam i sl. Neka četverogodišnja djeca nisu razumijela komparaciju. Navodila su: "*I ova mi je ljepša i ova mi je ljepša!*" ili "*Obadvije su mi ljepše!*"

Objašnjenja djece zašto nešto vole ili preferiraju, kao što je rečeno, usko su vezana uz njihova iskustva i znanje. Ukoliko se na ilustraciji nalazi nešto s čime se do tada u svojem životu djeca nisu susrela, djeca to neće izdvojiti kao razlog preferiranja iz jednostavnih razloga, zbog toga što to isto ne mogu imenovati i zbog toga što to ne poznaju. U prilog tome idu svi ovi odgovori djece, iz njih može se vidjeti da nikada nisu navodila razloge preferiranja, npr. to ili ovo nepoznato mi se sviđa. Djeci se sviđaju

stvari koje poznanaju jer uz njih mogu graditi logičke priče o tome, a ako neki predmet ne poznaju isto ne mogu raditi.

Također, treba uzeti u obzir da je odraslima često teško objasniti zašto im se nešto sviđa stoga je lako zaključiti da je to težak zadatak i za djecu.

To sam čitala kad sam bila mala! – izjava je jedne djevojčice koju je izjavila kada je objašnjavala zašto joj se sviđa Miffi ilustracija. Ova izjava potaknula me na razmišljanje da djeca vole Miffi i u starijoj dobi jer ih podsjeća na dane kada su drugi skrbili o njima, na dane kada su bili obasipani velikom ljubavlju.

Valjalo bi istaknuti kod ovih rezultata da je način provođenja istraživanja svakako doprinijeo dječjem interesu za istraživanje, dužoj koncentraciji i pažnji djece. S četverogodišnjacima igra je uvijek trajala više od 30 minuta, a sa šestogodišnjacima i više od 40 minuta što je za njihovu dob iznad prosjeka koncentracije. Djeci se igra svidjela i često su govorila da otvaraju poštu (koverte u kojima su se nalazile ilustracije). Svidio im se dio s otvaranjem pošta pa su zato i rado odgovarala na pitanja. Otvaranje koverta za njih je bilo kao da otvaraju neko iznenađenje. Unaprijed je djeci rečeno da je igra gotova kada otvore sve koverte što su ona prihvatila.

9. Diskusija i zaključak istraživanja

Uzimajući u obzir kvalitativne i kvantitativne rezultate definitivno najzanimljiviji rezultat ovog istraživanja je dječji izbor najdražeg stila ilustracija. Rezultati su pokazali da su četverogodišnja i šestogodišnja djeca rangirala ekspresionistički stil ilustracija kao najdraži što se pokazalo kao statistički značajan rezultat. U kvalitativnoj analizi možemo potražiti dječja objašnjenja i razloge za to. Zajedničko objašnjenje šestogodišnjaka i četverogodišnjaka zašto im se sviđa ekspresionistička ilustracija jesu šarene boje koje su im se svidjele. Zaista, na ovoj su ilustraciji prisutne sve boje spektra i to u različitim tonovima od zagasitih do pastelnih boja stoga ne čudi da je ta živost bliska djeci i da im stvara osjećaj ugone pri promatranju. Motiv je također intrigantan jer je jedna od omiljenih domaćih životinja – mačka, svoj pogled uperila u nepoznatom pravcu, mi ne vidimo kuda ona gleda, ali slutimo da je to nešto oko čega će se razviti radnja pa nas vuče na daljnje istraživanje, čitanje ili gledanje. Iako su se ovi rezultati pokazali statistički značajnim, teško je generalizirati jer su ovo rezultati koji su dobiveni na uzorku dvije odgojne skupine, ali svakako su zanimljivi te mogu poslužiti kao polazište u kojem možemo tražiti razloge zbog čega se ta ilustracija toliko svidala djeci.

Iako kvantitativna analiza nije potvrdila statistički značajan rezultat da djeca više biraju jednostavnije ilustracije od kičastih, prema frekvencijama je vidljivo da djeca ipak češće biraju jednostavnije ilustracije kao one koje im se više sviđaju. S obzirom da do sada nismo puno ispitivali djecu o njihovim mišljenjima o ilustracijama slikovnica, proizvodili smo ono što smo smatrali da će se djeci svidjeti. Posljedica toga je izdavanje mnogo zbog čega se počeo stvarati začarani krug tržišta: izdaju se kičaste slikovnice, roditelji ih kupuju djeci i ona su izložena takvom estetskom kvalitetom ilustracija na temelju čega grade svoje estetske standarde. Potencijalno objašnjenje ovog rezultata možda leži u učestaloj izloženosti djece takvoj estetskoj kvaliteti. Na hrvatskom tržištu ima puno slikovnica, čak i više od onoga što se prodaje. Kada bi izdavači povisili očekivane standarde koje bi zahtijevali od ilustratora ili autora slikovnica, povećali bi kvalitetu slikovnica u Hrvatskoj općenito. Kada bismo poznavali dječju perspektivu o tome što im se sviđa, proizvodili bismo kvalitetnije slikovnice koje se djeci sviđaju i

kako House i Rule (2005) navode, djeca bi listajući takve slikovnice zadržavala dulje svoju pažnju i interes za slikovnicu.

U jednom sličnom istraživanju (House i Rule, 2005) u kojem se objasnilo koji su kriteriji lijepe ilustracije kod trogodišnje i četverogodišnje djece, rezultati su pokazali da su najfrekventniji odgovori za kriterije ljepote ilustracije bili upoznatost s objektima i okolinom, na drugom mjestu radnja ili djelatnost prikazana na ilustraciji, a na trećem boje. Rezultati ovog kvalitativnog dijela istraživanja vrlo su slični gore spomenutim rezultatima. Djeca su najčešće navodila kao razloge sviđanja poznate likove na ilustracijama, poznate objekte, ponekad radnje i boje. Iako boje nisu često navodila kao razloge preferiranja, jasno je da ih neke boje u pozadini (roza i plava) više privlače što je u ovom istraživanju statistički značajno dokazano. Drugim riječima, ako smo statistički značajno ustvrdili da su neke boje u pozadini ilustracija djeci draže iz toga proizlazi da je boja često razlog sviđanja. Ovaj nalaz možemo povezati s nalazom Karol Visinko (2000) koji je u svojem retrospektivnom istraživanju također potvrdio da su boje najčešći razlog preferiranja neke ilustracije. Odrasle osobe potvrdile su boje ilustracija ostavljale najviše utiska na njih u dječjoj dobi.

Djeca su najčešće navodila kao razloge sviđanja ono što vole i prepoznaju dok su House i Rule (2005) u svojem istraživanju naveli da djecu privlače poznati objekti i okolina te ilustracije s kojima se djeca mogu identificirati. Kada djeca nešto ne prepoznaju na ilustraciji, to ne navode kao razlog sviđanja. House i Rule (2005) navode da su djeca nepoznate stvari krivo protumačila ili interpretirala kao »nelijepim«. Teško da se mogu složiti s time da su djeca nešto krivo protumačila jer je to njihova interpretacija. S obzirom da djeca u ovom istraživanju nisu navodila njima nepoznate stvari, objekte, ljude kao lijepim ili kao razlog sviđanja, iz toga možemo zaključiti da je četverogodišnjoj i šestogodišnjoj djeci lijepa ilustracija ona na kojoj prepoznaju objekte, likove i sl.

Između ostalog, kvantitativna analiza pokazala je da djeca preferiraju tekstilne ilustracije više od kiparski oblikovanih ilustracija, digitalno oblikovane ilustracije više od ilustracija slikovnica s dječjim crtežima i da djeca više preferiraju naivne i vesele ilustracije od strašnih i mističnih. Ti rezultati pokazali su se statistički značajnim.

Osim navedenih rezultata i zaključaka istraživanja važno je naglasiti i sljedeću spoznaju ovog istraživanja. Naime, kombinacija kvalitativnog i kvantitativnog pristupa u istom istraživanju odlična je, svakako korisna i donosi mnogo benefita. Odlično je to što se kvantitativni rezultati mogu objasniti kvalitativnim rezultatima, a kvalitativni se mogu povezati s kvantitativnim te zajedno sinergijski daju bolje, vjerodostojnije i kvalitetnije rezultate. Zatim, kada se istražuje dječja perspektiva iznimno je važan kvalitativni dio iz kojeg možemo saznati odgovore na pitanja poput Zašto?, Kako to?, Koji je razlog? i sl. Istražujući dječju perspektivu bogatimo teoriju i praksu te doalzimo do novih spoznaja.

Ovakav način provođenja istraživanja (kroz društvenu igru) djeci je zanimljiv zbog čega rado sudjeluju u istraživanju. Osjećaju da je njihovo mišljenje važno. Kada prilagodimo istraživanje djeci i njihovim interesima to se odražava i na kvalitetu rezultata. Igra je za djecu jedan od najboljih načina učenja, jedan od najboljih načina zabave, jedan od najboljih načina socijalno-emocionalnog razvoja djece, isto tako to je jedan od najboljih načina istraživanja s djecom.

ZAKLJUČAK

Slikovnica je umjetnost koja je spoj dvaju umjetnosti, katkad i nekoliko različitih medija. Ona uz sve to ima odgojnu ulogu u kojoj čitatelju daje model za ponašanje, upoznaje čitatelja sa svijetom, ali slikovnicom formiramo i dječji ukus i njihove estetske standarde stoga je slikovnica puno više od prve knjige u djetetovom životu, od prvog dodira s literalnim djelima. U istraživanju sam kvantitativnim i kvalitativnim pristupom nastojala doprijeti do dječje perspektive o ilustracijama slikovnica te sam došla do zanimljivih rezultata. Osim što sam od djece saznala koji im je stil najdraži, saznala sam i da je boja u ilustraciji jedan od njima nazanimljivijih parametra. Saznala sam da se u bojama krije razlog sviđanja pojedinih ilustracija zbog čega bi istraživanja ilustracija slikovnica trebamo usmjeriti u tom pravcu. Pitanje kiča i jednostavnosti u ovom istraživanju ostaje neriješeno, s naznakama da djeca više naginju jednostavnim ilustracijama.

Literatura

Babić, N. (2014). *Suvremeno djetinjstvo: teorijski pristupi, prakse i istraživanja*. Osijek: Filozofski fakultet

Balić-Šimrak, A.; Narančić Kovać, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama I slikovnicama: *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namjenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66), 10-12.

Blaženović, M. (2007). Picture books with preschool children: *Strani jezici*, 36 (2), 139-147

Crnković, M. (1990), *Dječja književnost*: Zagreb: Školska knjiga

Goethe, J.W. (2008). *Učenje o bojama*. Zgreb: Scarabeus naklada

Hameršak, M.; Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.

Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica?. Javor, J. (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7- 11) Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

House, C. A.; Rule, A. C. (2005). Preschoolers' Ideas of What Makes a Picture Book Illustration Beautiful: *Early Childhood Education Journal*, 32 (5), 283-290.

Kolega, M.; Ramljak, O.; Belamarić, J. (2011). Što ću biti kad odrastem? Analiza zanimanja u dječjim slikovnicama: *Magistra Iadertina*, 6 (1), 25- 35.

Kolesarić, V. (1972). Ispitivanje odnosa predškolske djece prema slikama različitog slikovnog kvaliteta: *Umijetnost i dijete*, 4 (19-20), 59-66

Kos-Paliska, V. (1997) Likovni govor slikovnice, u: Javor, R, (Ur.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi*. (str. 88-92.) Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice: *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namjenjen stručnjacima i roditeljima*, 19 (71), 20-22.

Majhut, B.; Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Martinović, I.; Stričević, I. (2012). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu : *Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova*, 4 (1), 39-63.

Narančić Kovač, S. (2015), *Jedna priča – dva pripovjedača*. Zagreb: Artresor naklada

Nikolajeva, M.; Scott, C. (2006). *How Picturebooks Work*. New York i London: Routledge

Poslović, A. (1971). Slikovnica – model ukusa: *Umijetnost i dijete*, 4 (19-20), 88-90

Selan, V. G. (1972). Uzroci nesporazuma oko kriterija vrednovanja slikovnica za djecu: *Umijetnost i dijete*, 4 (19-20), 16-20

Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice: *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66), 8-9.

Vasta, R.; Haith, M. M.; Miller, S. A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko. Naklada slap

Veža, M. ((1972). Problem ilustriranja teksta: *Umijetnost i dijete*, 4 (19-20), 111-112

Visinko, K. (2000). Slikovnica u životu djeteta: *Život i škola: Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 46 (4), 41-48

Zalar, D. (2013). Slikovnica u Hrvatskoj: *Hrvatska revija*, 13 (3), 31-35

Knjižnice grada Zagreba; Ovca u kutiji <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/ovca-u-kutiji-7443/7443>
(17.8.2018)

Izjava o samostalnoj izradi rada

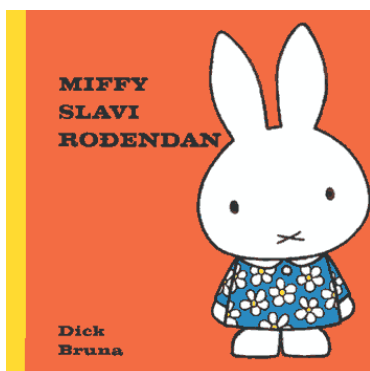
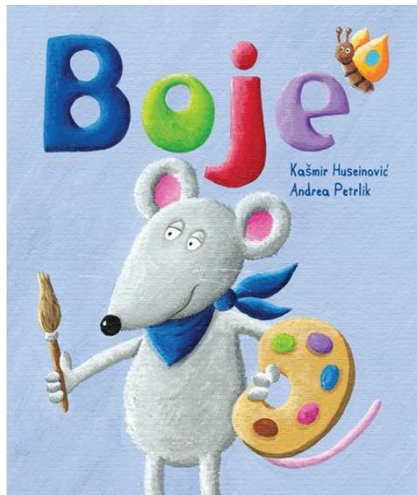
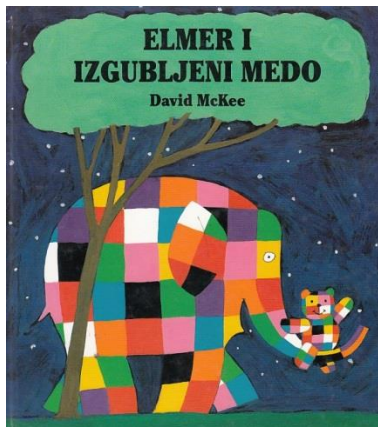
Ja, Kristina Kalić, rođena 4. svibnja 1994. godine u Zagrebu, izjavljujem da sam samostalno izradila svoj diplomski rad pod naslovom *Ilustracije slikovnica – dječja perspektiva*, uz pomoć mentora: Antonija Balić-Šimrak i Marijana Županić Benić.

Prilozi

Broj kartice:	Godine:			M / Ž					
1.	Kić/jednostavnost	K	J	K	J	K	J		
	Zašto ti se ove tri najviše sviđaju?								
2.	Stil (5)		1	2	3	4	5		
3.	Stil (ostalih 4)			1	2	3	4		
4.	Boje:	žuta	naran	plav	ljub	zele	siva	crna	crve
5.	Tekstil			DA			NE		
	Kiparski oblikovana ilustracija			DA			NE		
6.	Crno-bijela			DA			NE		
	U boji ilustracija			DA			NE		
7.	Dječje ilustracije			DA			NE		
	Digitalno oblikovane			DA			NE		
8.	Dječje, naivno, veselo			DA			NE		
	Strašno, mistično, nadrealistično			DA			NE		
9.	Vatrena (crvena)			DA			NE		
	Smirujuća (vodena boja)			DA			NE		

Predložak za bilježenje odgovora djece tokom igre

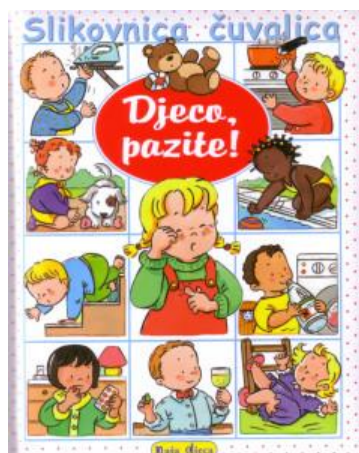
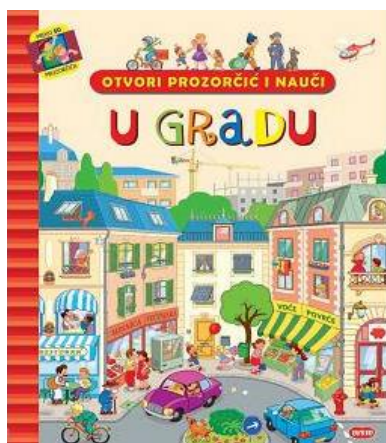
Primjeri za jednostavne ilustracije (1):



Primjeri za kičaste ilustracije (1):



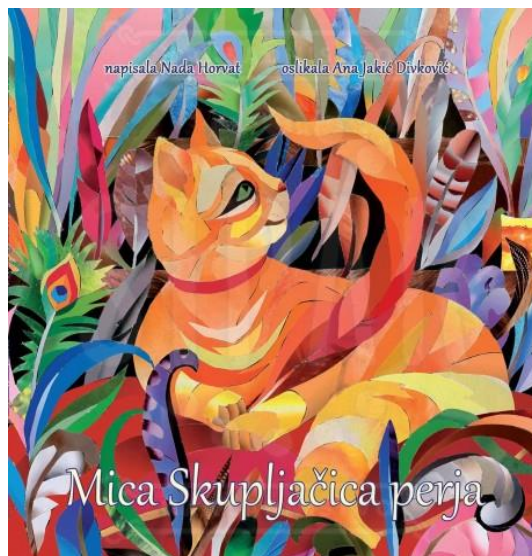
U vrtiću se igraju svi skupa,
curice i dečki, cijela grupa!
Danas je lijep i sunčan dan,
pa odlaze u park na tobogan.
Lola se želi spustiti prva,
pa red svoj čeka psić Mrva.



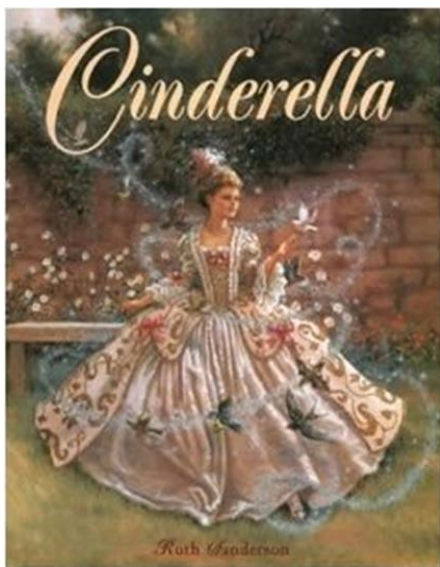
Primjer naivnog stila (3):



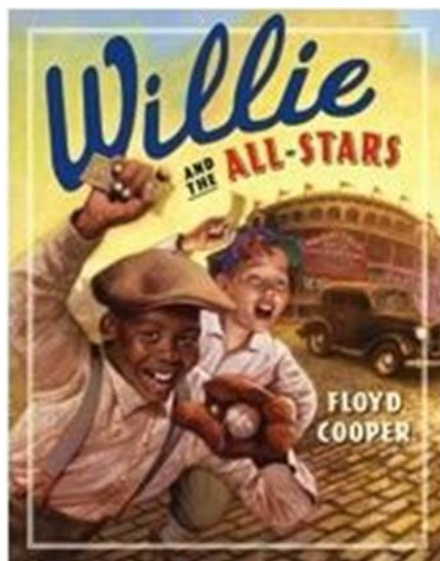
Primjer ekspresionističkog stila (3):



Primjer romantičarskog stila (3):



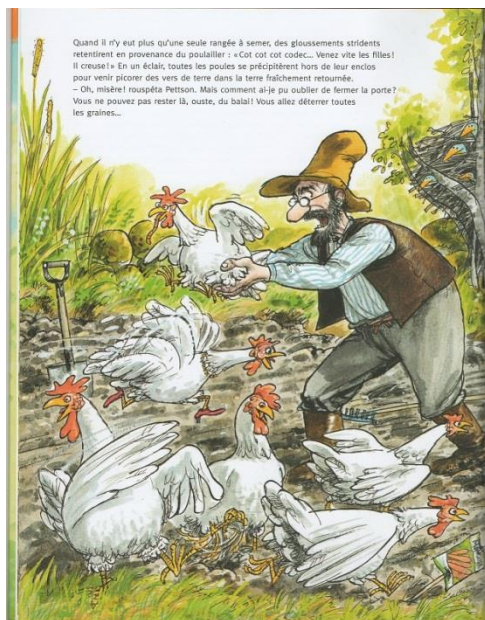
Primjer realnog stila (3):



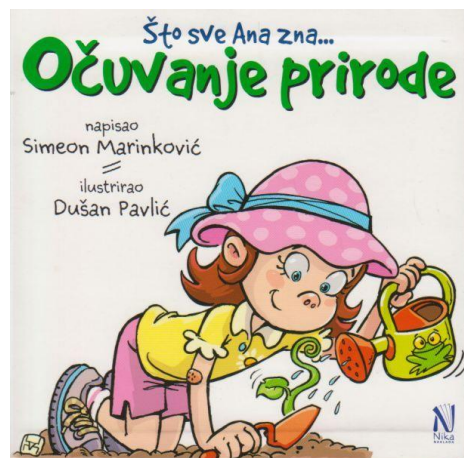
Primjer apstraktnog stila (3):



Primjer folkolornog stila (3):



Primjer stripovskog stila(3):



Primjer nadrealističnog stila (3):



Primjer impresionističkog stila (3):



Primjer plave ilustracije (4):



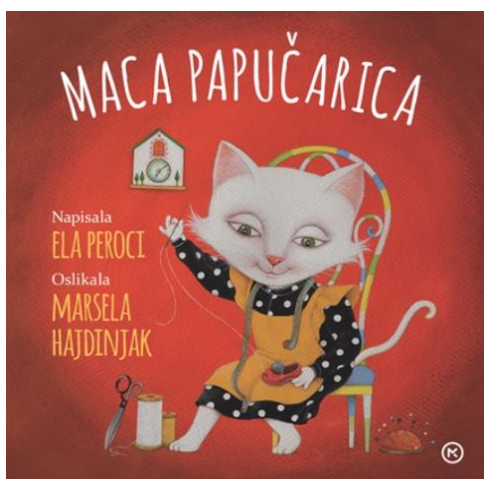
Primjer roze ilustracije(4):



Primjer sive ilustracije (4):



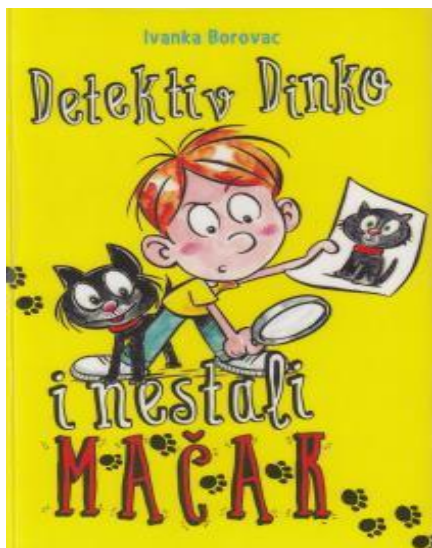
Primjer crvene ilustracije (4):



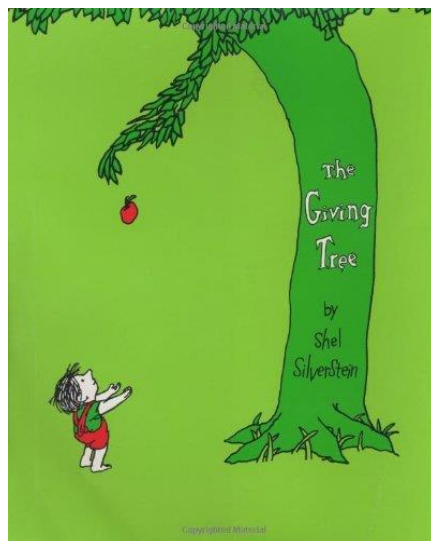
Primjer crne ilustracije (4):



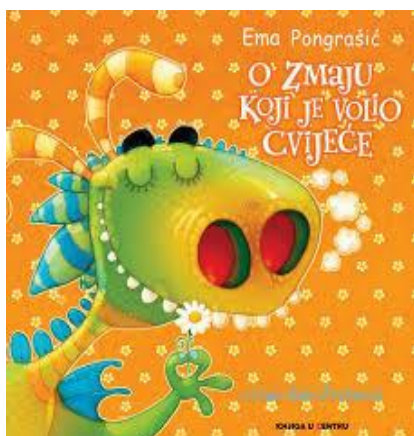
Primjer žute ilustracije (4):



Primjer zelene ilustracije(4):



Primjer narančaste ilustracije (4):



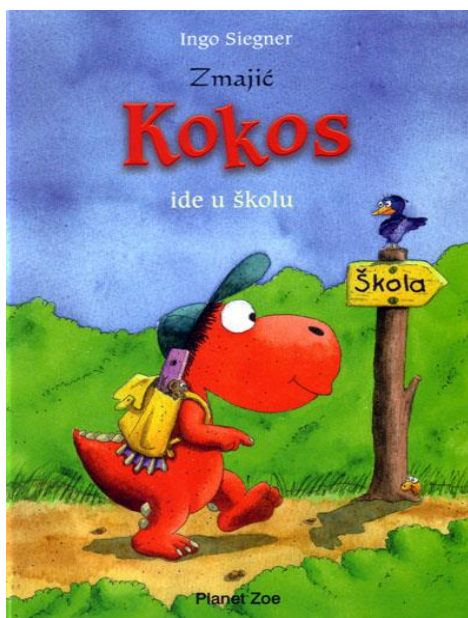
Primjer tekstilno oblikovane ilustracije (5):



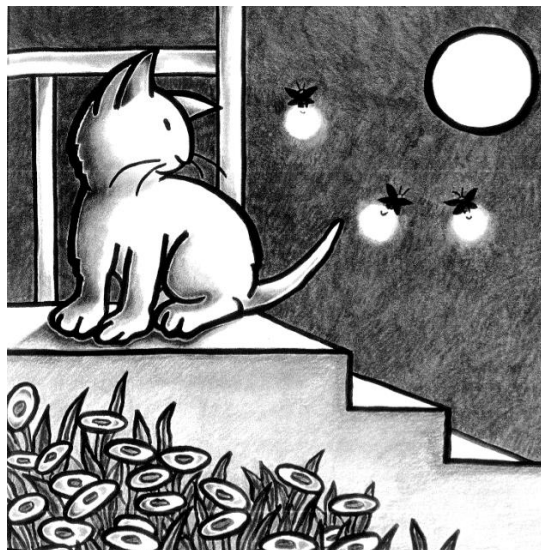
Primjer kiparski oblikovane ilustracije (5):



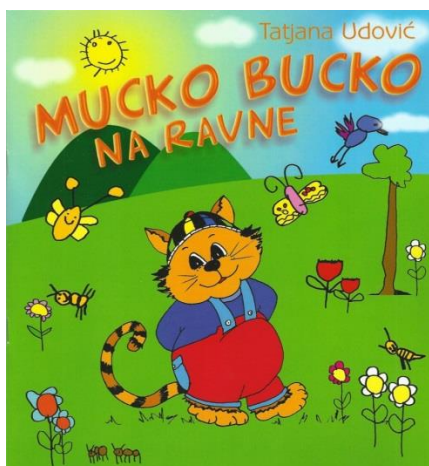
Primjer ilustracije u boji (6):



Primjer crno-bijele ilustracije (6):



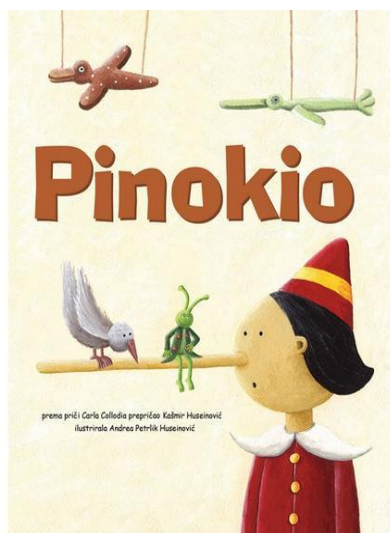
Primjer digitalno oblikovane ilustracije (7):



Primjer ilustracije s dječjim crtežom (7):



Primjer naivno-vesele ilustracije (8): Primjer strašno-mistične ilustracije (8):



Primjer smirujuće ilustracije (9):



Primjer vatrene ilustracije (9):

